

Sách Huấn ca [1] (Nhóm Phiên dịch CGKPV)

Sách Huấn ca (Hc 1,1–42,25)

Lời tựa của Dịch giả

1 **Lề Luật**, các ngôn sứ **2** và sau các ngài là các tác giả khác đã truyền lại cho chúng ta nhiều điều quan trọng, **3** khiến người ta không thể không ca ngợi Ít-ra-en về đường lối giáo huấn và lẽ khôn ngoan của họ. **4** Mặt khác, những người đọc các sách nói trên phải được thêm kiến thức thì đã dĩ nhiên, **5** nhưng những kẻ ham học như thế còn phải có khả năng **6** nói và viết để giúp cho dân ngoại nữa. **7** Vì thế, sau khi dày công học hỏi **8** **Lề Luật**, **9** các ngôn sứ và **10** các tác phẩm khác của tiền nhân, **11** và hiểu được ý nghĩa sâu xa của sách ấy, **12** ông nội tôi là cụ Giê-su đã có sáng kiến viết đôi điều liên quan đến đường giáo huấn và lẽ khôn ngoan. **13** Những ai thích học hỏi và gắn bó với những điều này, **14** sẽ nhờ thế mà sống phù hợp hơn với **Lề Luật**.

15 Vậy mời các bạn **17** hãy vui lòng chăm chú **16** đọc sách này, **18** đồng thời thông cảm cho người viết **19** về những chỗ tuy đã khổ công phiên dịch, nhưng hình như **20** chúng tôi chưa diễn được hết ý của một số thành ngữ. **21** Quả thật, những gì được diễn tả trong nguyên ngữ Híp-ri, **22** sẽ không còn nguyên vẹn khi được chuyển qua một ngôn ngữ khác. **23** Không những thế, **24** mà ngay cả **Lề Luật**, các ngôn sứ **25** và các sách khác **26** khi được dịch ra cũng khác biệt không ít với nguyên bản.

27 Vào năm ba mươi tám triều vua Ê-ve-ghét, **28** khi tới Ai-cập và ở lại đó, **29** tôi đã tìm được một bản văn chứa đựng một giáo huấn không phải tầm thường. **30** Và tôi nghĩ mình phải chịu khó đem hết nhiệt tâm mà phiên dịch bản văn này. **32** Trong thời gian ấy, **31** tôi đã phải vất vả nhiều đêm **33** thì công việc xuất bản cuốn sách mới hoàn thành. **34** Mục đích của tôi là phục vụ những người đang ở nước ngoài mà thích học hỏi **35** và muốn điều chỉnh lại nếp sống của mình sao cho phù hợp với **Lề Luật**.

- 1 1** Tất cả sự khôn ngoan đều phát xuất từ Đức Chúa,
và khôn ngoan vẫn ở với Người đến muôn đời.
- 2** Cát biển, giọt mưa và tháng ngày của vịnh cửu,
ai đếm được cho hết ?
- 3** Trời cao, đất rộng, vực sâu và sự khôn ngoan,
ai dò cho thấu ?
- 4** Khôn ngoan đã được tác thành trước vạn vật,
sự hiểu biết anh minh đã có tự muôn đời.
- 6** Gốc rễ của khôn ngoan đã được mặc khải cho ai ?
Và những công trình kỳ diệu của khôn ngoan, ai nào biết rõ ?
- 8** Chỉ có một Đấng khôn ngoan rất đáng sợ,
ngự trên ngai của Người.
- 9** Đó chính là Đức Chúa.
Người đã tạo dựng, đã thấy, đã đếm
và làm cho khôn ngoan nổi bật
trên mọi công trình,
nơi mọi phạm nhân,
theo lòng quảng đại của Người,
và Người đã rộng ban khôn ngoan cho những ai yêu mến Người.
- 11** Kính sợ Đức Chúa đem lại vinh quang và tự hào
hân hoan và phần khởi.
- 12** Kính sợ Đức Chúa khiến tâm hồn sung sướng,
cho con người được hoan hỷ mừng vui
và an Khang trường thọ.
- 13** Ai kính sợ Đức Chúa sẽ thấy cuộc đời kết thúc
tốt đẹp,
ngày lâm chung họ sẽ được hưởng phúc lành.
- 14** Bước đầu của khôn ngoan là kính sợ Đức Chúa,
ngay từ lúc thành hình trong lòng mẹ,
các tín hữu đã được ơn khôn ngoan.
- 15** Giữa nhân gian, khôn ngoan xây tổ làm nền
móng vịnh cửu,
và tin tưởng vào con cái loài người.
- 16** Sự viên mãn của khôn ngoan là kính sợ Đức Chúa.

Khôn ngoan lấy hoa trái của mình làm cho họ say sưa,

17 lấy bảo vật của mình chất đầy nhà cửa họ, đem sản phẩm của mình đổ đầy kho lẫm.

18 Lòng kính sợ Đức Chúa là tuyệt đỉnh của khôn ngoan, mang lại bình an và sức khoẻ dồi dào.

19 Đức Chúa đã thấy và đã đếm khôn ngoan, Người đổ mưa am tường và hiểu biết của trí tuệ, nâng cao vinh dự của những kẻ gắn bó với khôn ngoan.

20 Gốc rễ của khôn ngoan là kính sợ Đức Chúa, cành lá của khôn ngoan là cuộc đời trường thọ.

22 Giận dữ vô lý không thể coi là phải lẽ được, vì giận dữ kéo theo sự sụp đổ của con người.

23 Ai kiên trì chịu đựng một thời gian, thì cuối cùng niềm vui sẽ bùng lên cho người ấy.

24 Ai làm thinh không nói một thời gian, thì thiên hạ sẽ mở miệng khen là sáng suốt.

25 Trong các kho tàng của khôn ngoan, có nhiều ẩn dụ thâm thúy, nhưng đối với người tội lỗi, tôn thờ Thiên Chúa lại là điều ghê tởm.

26 Nếu con mộ mến khôn ngoan, thì hãy tuân giữ các điều răn, và Đức Chúa sẽ ban cho con ơn ấy.

27 Vì lòng kính sợ Đức Chúa là trường dạy khôn ngoan, và điều Người ưa thích là tín thành và nhân hậu.

28 Đừng ngang bướng không kính sợ Đức Chúa, cũng đừng đem lòng chim dạ cá mà đến với Người.

29 Đừng giả hình trước mặt người ta và hãy giữ gìn trong lời ăn tiếng nói.

30 Đừng tự cao tự đại, kéo ngã mà chuốc lấy tội lỗi vào thân. Đức Chúa sẽ phơi bày những bí ẩn của con, và hạ bệ con giữa nơi công hội, vì con không bước đi trên đường kính sợ Đức Chúa,

và lòng con đầy những mưu gian.

2 1 Con ơi, nếu con muốn dần thân phụng sự Đức Chúa, thì con hãy chuẩn bị tâm hồn để đón chịu thử thách.

2 Hãy giữ lòng cho ngay thẳng và cứ kiên trì, đừng bán loạn khi con gặp khốn khổ.

3 Hãy bám lấy Người chứ đừng lia bỏ, để cuối đời, con được cất nhắc lên.

4 Mọi chuyện xảy đến cho con, con hãy chấp nhận, và trải qua bao thăng trầm, con hãy cứ kiên nhẫn.

5 Vì vàng phải được tôi luyện trong lửa, còn những người sáng giá thì phải được thử trong lò ô nhục.

6 Hãy tin vào Người, thì Người sẽ nâng đỡ con. Đường con đi, hãy giữ cho ngay thẳng và trông cậy vào Người.

7 Hỡi ai kính sợ Đức Chúa, hãy trông đợi lòng lân tuất của Người, đừng lia xa Người kéo ngã.

8 Hỡi ai kính sợ Đức Chúa, hãy tin vào Người, và các bạn sẽ không mất phần thưởng đâu.

9 Hỡi ai kính sợ Đức Chúa, hãy đợi trông ơn lành, niềm vui không cùng và lòng thương xót.

10 Hãy nhìn lại các thế hệ ban đầu mà xem : nào có ai tin vào Đức Chúa mà bị hổ thẹn bao giờ ? Hay có ai bền tâm kính sợ Người mà bị bỏ rơi ? Hoặc có ai kêu cầu Người mà bị Người khinh dể ?

11 Vì Đức Chúa là Đấng nhân từ và hay thương xót : Người thứ tha tội lỗi và cứu vớt trong lúc gian truân.

12 Khốn thay những tâm hồn hèn nhát, những bàn tay rã rời, và người tội lỗi lập lòe nước đôi.

13 Khốn thay quả tim nao núng vì không tin tưởng : chính vì vậy nó không được chở che.

14 Khốn cho các người, những kẻ mất kiên nhẫn,
các người sẽ làm gì khi Đức Chúa đến thăm ?

15 Những ai kính sợ Đức Chúa
thì không ngang bướng bất tuân lời Người dạy,
và những ai kính mến Người
thì giữ vững đường lối của Người.

16 Những ai kính sợ Đức Chúa thì tìm điều Người
ưa thích,
và những ai kính mến Người thì no thỏa Lễ
Luật.

17 Những ai kính sợ Đức Chúa thì chuẩn bị tâm
hồn,
và hạ mình xuống trước mặt Người.

18 Chúng ta hãy phó mình trong tay Đức Chúa,
chứ đừng phó mình trong tay phàm nhân,
bởi vì Người cao cả thế nào
thì cũng lân tuất như vậy.

3 1 Hỡi các con, hãy nghe cha đây,
và làm thế nào để các con được cứu độ.

2 Đức Chúa làm cho người cha được vẻ vang vì
con cái,
cho người mẹ thêm uy quyền đối với các con.

3 Ai thờ cha thì bù đắp lỗi lầm,
4 ai kính mẹ thì tích trữ kho báu.

5 Ai thờ cha sẽ được vui mừng vì con cái,
khi cầu nguyện, họ sẽ được lắng nghe.

6 Ai tôn vinh cha sẽ được trường thọ,
ai vâng lệnh Đức Chúa sẽ làm cho mẹ an lòng.

7 Người đó phục vụ các bậc sinh thành
như phục vụ chủ nhân.

8 Hãy thảo kính cha con bằng lời nói việc làm,
để nhờ người mà con được chúc phúc.

9 Vì phúc lành của người cha
làm cho cửa nhà con cái bền vững,
lời nguyện rửa của người mẹ
làm cho trốc rễ bật nền.

10 Chớ vênh vang khi cha con phải tội nhục,
vì nỗi tội nhục đó chẳng vinh dự gì cho con.

11 Quả thật, người ta chỉ được vẻ vang
lúc cha mình được tôn kính ;
và con cái phải ô nhục khi mẹ mình bị khinh chê.

12 Con ơi, hãy săn sóc cha con, khi người đến tuổi
già ;
bao lâu người còn sống, chớ làm người buồn
tủi.

13 Người có lú lẫn, con cũng phải cảm thông,
chớ cậy mình sung sức mà khinh dễ người.

14 Vì lòng hiếu nghĩa đối với cha sẽ không bị quên
lãng,
và sẽ đền bù tội lỗi cho con.

15 Thiên Chúa sẽ nhớ đến con, ngày con gặp khốn
khó,
và các tội con sẽ biến tan
như sương muối biến tan lúc đẹp trời.

16 Ai bỏ rơi cha mình thì khác nào kẻ lộng ngôn,
ai chọc giận mẹ mình, sẽ bị Đức Chúa nguyện
rửa.

17 Con ơi, hãy hoàn thành việc của con một cách
nhũn nhặn,
thì con sẽ được mến yêu hơn người hào phóng.

18 Càng làm lớn, con càng phải tự hạ,
như thế, con sẽ được đẹp lòng Đức Chúa.

20 Vì quyền năng Đức Chúa thì lớn lao :
Người được tôn vinh nơi các kẻ khiêm nhường.

21 Đừng tìm những điều khó quá đối với con,
những điều vượt sức con, con đừng xét tới.

22 Những gì đã ấn định cho con, con hãy suy cho
kỹ,
cần chi phải hiểu kỳ !

23 Đừng dấy mình vào những việc quá sức con,
vì những điều con trông thấy
đã vượt quá trí hiểu của loài người.

24 Nhiều người mắc sai lầm vì ý kiến riêng của họ,
ý nghĩ xấu làm cho suy nghĩ của họ đảo điên.

26 Kẻ lòng chai dạ đá cuối đời sẽ gặp bất hạnh,
người thích nguy hiểm sẽ phải chết vì hiểm
nguy.

27 Kẻ lòng chai dạ đá sẽ bị ngàn nỗi ưu phiền đè
nặng,
người tội lỗi cứ chồng chất tội này lên tội kia.

28 Kẻ kiêu ngạo lâm cảnh khốn cùng thì vô
phương cứu chữa,
vì sự xấu xa đã ăn sâu mọc rễ trong nó.

29 Người sáng trí để tâm nghiên cứu các ẩn dụ,
kẻ khôn ngoan ao ước có tai thính để nghe.

30 Nước đập tắt lửa hồng, bố thí đền bù tội lỗi.

31 Ai đền ơn đáp nghĩa là biết lo xa,
lúc sa cơ, người ấy sẽ tìm được nơi nương tựa.

4 1 Con ơi,
đừng tước đoạt miếng cơm manh áo của người
nghèo,
đừng để kẻ khốn cùng luống công chờ đợi.

2 Đừng làm cho kẻ đói phải buồn tủi,
đừng chọc tức ai khi họ phải ngặt nghèo.

3 Một tâm hồn đang bức bối, con đừng làm khổ
thêm,
đừng bắt kẻ túng thiếu đợi lâu mới được con
giúp đỡ.

4 Kẻ khốn khổ nài xin, con đừng từ chối,
gặp người nghèo, con đừng ngoảnh mặt đi.

5 Đừng làm ơn không nhìn đến kẻ thiếu thốn,
kéo nên cớ cho người ta nguyên rửa con.

6 Ai cay đắng trong lòng mà nguyên rửa con,
thì Đấng tạo thành ra nó sẽ nghe lời nó thỉnh
nguyện.

7 Hãy làm cho công hội mến thương con,
và tỏ lòng kính trọng người làm lớn.

8 Hãy lắng nghe kẻ nghèo, và nhã nhặn chào lại
họ.

9 Hãy giải thoát người bị áp bức khỏi tay phường
áp bức,
đừng hèn nhát khi con phải xét xử.

10 Đối với trẻ mồ côi, con hãy xử như một người
cha,
và với mẹ của chúng, hãy xử như một người
chồng ;
được vậy, con sẽ nên như người con của Đấng
Tối Cao,
và Người sẽ thương con hơn cả mẹ của con
nữa.

11 Khôn ngoan làm cho con cái mình nên cao
trọng,
và săn sóc những ai kiếm tìm mình.

12 Ai yêu khôn ngoan là yêu sự sống,

ai sớm tìm kiếm khôn ngoan sẽ tràn trề hoan
lạc.

13 Người nắm được khôn ngoan
sẽ được vinh quang làm gia nghiệp,
đi tới đâu, họ cũng được Đức Chúa ban phúc
lành.

14 Ai phụng sự khôn ngoan thì cũng phụng thờ
Đấng Thánh,
và ai yêu mến khôn ngoan thì được Đức Chúa
mến yêu.

15 Người nghe theo khôn ngoan, thì xét xử chừ
dân,
ai gắn bó với khôn ngoan sẽ định cư yên hàn.

16 Ai tin tưởng vào khôn ngoan,
sẽ được khôn ngoan làm gia nghiệp
và dòng dõi họ cũng sẽ được thừa hưởng.

17 Vì ban đầu, khôn ngoan sẽ đồng hành với họ
qua nẻo đường quanh co,
giáng xuống trên họ hải hùng run rẩy,
và dùng kỷ luật của mình mà tôi luyện
bao lâu chưa tin tưởng họ được ;
rồi lại thử thách họ qua những phán quyết của
mình.

18 Sau đó, khôn ngoan sẽ trở lại với họ trên con
đường thẳng,
khiến họ được mừng vui,
và khôn ngoan mặc khải cho họ những bí nhiệm
của mình.

19 Nếu người ấy làm lạc thì khôn ngoan sẽ bỏ rơi
họ,
và để mặc cho họ sụp đổ.

20 Hãy để ý tới thời cuộc và lo tránh điều xấu,
và đừng chuốc lấy nhục vào thân.

21 Vì có cái nhục đưa đến tội lỗi,
và cũng có cái nhục là vinh quang và ân sủng.

22 Đừng vị nể ai đến phải thiệt thân,
cũng đừng vì bị nhục mà để cho mình sụp đổ.

23 Đừng ngại lên tiếng khi cần thiết,
24 vì nhờ lời nói mà người ta biết được ai khôn
ngoan,
do phát biểu mà biết được trình độ học vấn.

25 Đừng nói trái sự thật,

và phải biết xấu hổ vì sự thiếu học của con.

26 Đừng hổ thẹn xưng thú tội lỗi mình,
đừng ngăn chặn dòng sông đang chảy.

27 Đừng cúi rạp trước kẻ ngu đần,
cũng đừng thiên vị người quyền thế.

28 Dù phải chết, con hãy phấn đấu cho sự thật,
và Đức Chúa là Thiên Chúa sẽ bênh vực con.

29 Đừng ăn càn nói bậy,
chớ nhu nhược trễ nải trong công việc của con.

30 Đừng như sư tử trong gia đình,
mà lại nhút nhát giữa gia nhân.

31 Đừng xoè tay ra nhận, rồi nắm lại khi phải cho đi.

5 1 Đừng cậy vào tài sản của con, và đừng nói :
"Tôi có đủ cả rồi !"

2 Đừng chiều theo ước muốn và sức lực của con,
mà thoả mãn những đam mê của lòng mình.

3 Đừng nói : "Ai làm gì được tôi ?"
Vì Đức Chúa là Đấng công minh sẽ trừng phạt.

4 Đừng nói : "Tôi đã phạm tội nhưng nào có sao ?"
Bởi vì Đức Chúa nhần nại đó !

5 Đừng ý được tha thứ mà khinh nhờn,
rồi cứ chồng chất tội này lên tội khác.

6 Đừng nói : "Người rất mực cảm thương,
tôi có phạm tội nhiều, Người cũng tha thứ cả !"
Vì Người thương xót, Người cũng nổi giận đùng đùng,
và cơn giận của Người ập xuống quân tội lỗi.

7 Đừng trì hoãn, hãy trở về với Đức Chúa đi ;
đừng lần lữa hết ngày này qua ngày khác,
vì thành linh Đức Chúa sẽ nổi cơn thịnh nộ,
và trong thời trừng phạt, con sẽ phải tiêu vong.

8 Đừng cậy dựa vào cửa cải bất chính,
vì điều đó chẳng ích gì cho con ngày con gặp
bất hạnh.

9 Đừng có gió nào cũng theo, đường nào cũng
bước,
như một tên tội lỗi lật lọng.

10 Hãy giữ vững xác tín của mình,
và lời con phải trước sau như một.

11 Hãy mau mắn nghe,

nhưng thông thả rồi hãy trả lời.

12 Nếu biết thì trả lời cho người ta,
bằng không, thì hãy đặt tay lên miệng.

13 Vinh hay nhục đều ở lời nói cả,
và cái lưỡi chính là mối hoạ cho con người.

14 Đừng để bị mang tiếng là người bép xép,
cũng đừng ăn nói quanh co.
Vì nếu ăn trộm là điều nhục nhã,
thì nói lời hai ý càng đáng lên án gắt gao.

15 Trong mọi chuyện lớn nhỏ, đừng tỏ ra vô ý thức ;
đang là bạn, chớ trở nên thù.

6 1 Quả vậy, bị mang tiếng thì thật là nhục nhã và ô
danh,
cũng như mắc tội hay nói lời hai ý.

2 Đừng dương dương tự đắc khi con quyết định
điều gì,
kẻo con bị nát thân như bò tót.

3 Kẻo lá cành của con, con ngổn sạch,
hoa trái của con, con phá hết,
và con sẽ chỉ còn như một khúc củi khô.

4 Một con người xấu xa làm băng hoại chính
mình,
tự biến thành trò cười cho kẻ thù nghịch.

5 Ăn nói dịu dàng thì tăng thêm bạn hữu,
phát biểu dễ thương thì tăng thêm lời thân ái.

6 Ước chi có nhiều người sống hoà nhã với con ;
nhưng cố vấn cho con, thì trong muôn ngàn chỉ
nên chọn một.

7 Nếu con muốn làm bạn với ai thì hãy thử người
ấy trước,
nhưng đừng vội tin tưởng ngay.

8 Vì có kẻ chỉ là bạn nhất thời,
ngày con gặp nạn, nó chẳng còn là bạn nữa.

9 Có người là bạn lại trở nên thù,
và tiết lộ chuyện cãi nhau, khiến con phải xấu
hổ.

10 Có người là bạn khi đồng hành với con,
nhưng ngày con gặp nạn, nó chẳng còn là bạn
nữa.

11 Khi con gặp may, thì nó chẳng khác nào chính con :
gia nhân con, nó tự do sai bảo.

12 Nhưng lúc con sa cơ, nó liền chống lại và lánh mặt con luôn.

13 Với quân thù, con hãy tránh xa,
còn với bè bạn, con phải coi chừng.

14 Người bạn trung thành là một nơi nương tựa vững chắc,
ai gặp được người bạn như thế, là gặp được kho tàng.

15 Không gì đổi lấy được một người bạn trung thành,
và giá trị của người bạn ấy, không cân nào lường được.

16 Người bạn trung thành là phương thuốc xoa dịu cuộc đời,
những ai kính sợ Đức Chúa sẽ gặp được người như vậy.

17 Người kính sợ Đức Chúa thì điều khiển được tình bạn của mình
vì bản thân mình thế nào, thì cận thân mình cũng thế.

18 Con ơi, từ thiếu thời, hãy hấp thụ giáo huấn,
thì tới khi tóc bạc, con sẽ được khôn ngoan.

19 Như người cày và kẻ gieo, con hãy vun trồng khôn ngoan,
và đợi chờ hoa thơm trái tốt của đức ấy ;
vì con phải khó nhọc vun trồng một thời gian thôi,
rồi chẳng bao lâu sẽ được ăn hoa trái.

20 Giáo huấn quả thật là gay go đối với những kẻ vô học,
và kẻ vô tâm vô trí thì không kiên trì trong việc thụ giáo.

21 Giáo huấn, như đá tảng thử sức, đè nặng trên người ấy,
rồi chẳng mấy chốc nó sẽ vứt bỏ đi.

22 Quả thật, khôn ngoan xứng với tên mình :
không phải nhiều người biết rõ đâu !

23 Con ơi, hãy lắng nghe và đón nhận điều ta dạy bảo,

và đừng vứt bỏ ý kiến của ta.

24 Hãy đưa chân cho khôn ngoan xích lại,
và cúi đầu cho khôn ngoan đặt dây cương.

25 Hãy ghé vai mang lấy,
và đừng bất mãn vì bị khôn ngoan ràng buộc.

26 Với tất cả tâm tình, hãy trau dồi khôn ngoan,
và đường lối của khôn ngoan, hãy gắng công tuân giữ.

27 Cứ theo dõi và kiểm tìm,
thì khôn ngoan sẽ tỏ mình ra cho con biết,
và một khi đã nắm được rồi, con chớ buông ra.

28 Vì cuối cùng, khôn ngoan sẽ cho con được nghỉ ngơi yên hàn,
và sẽ trở thành niềm hoan lạc của con.

29 Xiềng xích của khôn ngoan sẽ là nơi nương tựa vững chắc,
và dây cương của khôn ngoan
sẽ như trang phục huy hoàng của con.

30 Ách của khôn ngoan là đồ trang sức bằng vàng,
và dây buộc của khôn ngoan là dải điều quý giá.

31 Con sẽ mặc lấy khôn ngoan như áo choàng rực rỡ,
đội lên đầu như triều thiên biểu lộ niềm vui.

32 Con ơi, nếu muốn, con sẽ là người có học,
nếu để tâm, con sẽ thành người khôn khéo.

33 Nếu thích nghe, con sẽ học được nhiều,
nếu biết lắng tai để ý, con sẽ trở nên khôn.

34 Hãy có mặt khi các bậc lão thành hội họp,
thấy vị nào khôn ngoan, hãy hết lòng gắn bó.

35 Mọi lời lẽ về Thiên Chúa, con hãy thích nghe,
những châm ngôn ý nhị, con đừng bỏ uổng.

36 Thấy người học thức uyên thâm, con hãy nâng lui tới,
chân đi mòn ngưỡng cửa nhà họ.

37 Hãy suy gẫm các mệnh lệnh Đức Chúa đã truyền,
các điều răn của Người, hãy luôn luôn để ý.
Chính Người làm cho tâm hồn con kiên vững,
và cho con được khôn ngoan như lòng sở nguyện.

7 1 Đừng làm điều xấu, thì cái xấu sẽ không thắng được con.

2 Điều bất công, con hãy xa tránh, thì nó sẽ lánh xa con.

3 Con ơi, đừng gieo trên những luống bất công, kéo phải gặt bất công gấp bảy lần.

4 Đừng xin Đức Chúa cho con quyền cao, cũng đừng xin vua cho con chức trọng.

5 Đừng tưởng mình là công chính trước mặt Đức Chúa, cũng đừng ra vẻ khôn ngoan bên cạnh đức vua.

6 Đừng tìm cách để được làm thẩm phán, nếu con không có khả năng nhỏ rể bất công ; kéo rồi vì nể mặt kẻ quyền thế, mà con làm tổn thương đức liêm khiết của con.

7 Đừng làm thiệt hại cho dân chúng trong thành, cũng đừng khúm núm trước đám đông.

8 Đừng để tội nào trói buộc con đến hai lần, vì một lần thôi cũng đủ để bị phạt.

9 Đừng nói : "Thiên Chúa Tối Cao sẽ nhìn vào số lượng lớn lễ phẩm tôi dâng, nên khi tôi mang tới, Người sẽ chấp nhận."

10 Con đừng nhút nhát khi cầu nguyện, và đừng coi thường việc làm phúc bố thí.

11 Đừng cười nhạo ai đang cay đắng trong lòng, vì có Đấng vừa hạ xuống vừa cất nhắc lên.

12 Đừng dùng lời gian dối mà hại anh em, đối với một người bạn cũng không nên làm như thế.

13 Đừng chủ ý bịa đặt điều gian dối nào, vì cứ như thế sẽ chẳng đưa tới gì tốt đẹp.

14 Giữa đông đảo các bậc lão thành, con chớ ba hoa, và khi cầu nguyện thì đừng lải nhải.

15 Đừng chán ghét những công việc vất vả nhọc nhằn, cũng như việc đồng áng Đấng Tối Cao đã định.

16 Đừng nhập bọn với phường tội lỗi, hãy nhớ rằng cơn thịnh nộ không chậm trễ đâu !

17 Hãy khiêm nhường hạ mình xuống, vì lửa và giới bọ là hình phạt dành cho kẻ vô đạo.

18 Đừng đem bạn hữu đổi lấy lợi lộc, cũng đừng đổi người anh em chân chính lấy vàng Ô-phia.

19 Đừng rời bỏ người vợ khôn ngoan đức hạnh, vì duyên dáng của nàng quý hơn cả vàng nữa.

20 Đừng ngược đãi người ở biết làm việc hết mình, cũng như người làm công biết xả thân.

21 Hãy hết lòng yêu thương người ở nào sáng trí, và đừng từ chối không cho nó tự do.

22 Con có súc vật ư ? Hãy săn sóc chúng. Nếu chúng làm lợi cho con, thì giữ chúng lại.

23 Có con cái ư ? Hãy giáo dục và uốn nắn chúng ngay từ thuở còn thơ.

24 Có con gái ư ? Hãy lo giữ gìn tấm thân của chúng, nhưng đừng ra mặt vui vẻ xuề xoà.

25 Gả chồng cho con gái, là con đã làm xong một việc lớn, nhưng phải gả cho người thông minh.

26 Con có người vợ hợp với con ư ? Thì chớ ruồng bỏ, nhưng đừng tin tưởng người vợ con không thích.

27 Cha con, con hãy hết lòng tôn kính, và đừng quên ơn mẹ đã mang nặng đẻ đau.

28 Hãy luôn nhớ công ơn dưỡng dục sinh thành, công ơn ấy, con sẽ lấy chi đáp đền cho cân xứng ?

29 Hãy hết lòng kính tôn Đức Chúa và kính trọng các tư tế của Người.

30 Hãy hết sức yêu mến Đấng tạo thành nên con, đừng bỏ rơi các thừa tác viên của Người.

31 Hãy kính sợ Đức Chúa và tôn trọng vị tư tế, hãy trao cho ngài phần thuộc về ngài, như luật truyền cho con :
của đầu mùa, của lễ tạ tội, bả vai phải biếu, rồi của lễ thánh hoá và phần tinh hoa trích từ của thánh.

32 Hãy rộng tay cứu giúp người nghèo khó, để con được hưởng trọn vẹn phúc lành.

33 Hãy làm ơn cho mọi người còn sống,

ngay cả với người đã chết, cũng đừng từ chối làm ơn.

34 Đừng ngoảnh mặt không nhìn những ai đang than khóc,

với những người sầu khổ, con hãy biết chia buồn.

35 Đừng ngại thăm nom người đau ốm, vì nhờ những việc như thế mà con sẽ được mến yêu.

36 Trong mọi lời ăn tiếng nói, hãy nghĩ đến đời con chung cuộc thế nào, thì mãi mãi con sẽ không phạm tội.

8 1 Con đừng chống chọi với người quyền thế, kéo rơi vào tay họ.

2 Đừng tranh chấp với người giàu, kéo họ lấy thế mạnh mà chống lại con ; vì vàng bạc làm cho bao người hư hỏng và lòng dạ vua chúa ngã nghiêng.

3 Đừng chống chọi với kẻ lắm mồm, cũng đừng chắt củi thêm vào lửa.

4 Đừng đùa giỡn với kẻ vô giáo dục, kéo tổ tiên con bị khinh chê.

5 Một người đã biết hối lỗi, con đừng la rầy, hãy nhớ rằng tất cả chúng ta đều đáng phạt.

6 Đừng khinh dễ người đã cao niên, vì đến lượt chúng ta rồi cũng già hết cả.

7 Khi có người nào chết, con chớ vui mừng, hãy nhớ rằng tất cả chúng ta đều phải chết.

8 Chớ khinh thường chuyện các bậc khôn ngoan kể lại,

hãy nghiền ngẫm phương ngôn của các ngài ; vì nhờ học với các ngài mà con có được kiến thức,

và biết cách phục vụ các bậc quyền cao.

9 Đừng bỏ qua chuyện các vị cao niên kể lại, vì chính các ngài đã học hỏi nơi tổ tiên mình ; nhờ học với các ngài mà con có được sự hiểu biết,

và khi cần, con biết đưa ra câu trả lời thích hợp.

10 Đừng khơi dậy lửa đam mê của người tội lỗi, kéo chính con bị đốt cháy trong ngọn lửa của y.

11 Con chớ đương đầu với kẻ vũ phu, kéo nó nên như cái bẫy cho con lỡ lời.

12 Đừng cho kẻ mạnh thế hơn con vay mượn, cho họ mượn là kẻ như mất đứt rồi.

13 Đừng đứng ra bảo đảm điều gì vượt quá sức con,

nếu đã bảo đảm, thì lo mà thanh toán.

14 Đừng tranh kiện với quan toà, toà sẽ vì danh dự của ông mà xử cho ông thắng.

15 Đừng đồng hành với quân bạt mạng, kéo nó ăn hiếp con ;

vì chính nó chỉ làm theo sở thích ;

sự điên rồ của nó làm cho cả hai phải tiêu vong.

16 Đừng đánh nhau với kẻ hung dữ, cũng đừng đi qua nơi vắng vẻ với y ; vì y coi chuyện đổ máu như không vậy, và y sẽ tấn công con nơi chẳng có ai cứu giúp.

17 Đừng bàn hỏi người ngu, vì nó không giữ kín được.

18 Trước mặt người lạ, chớ làm điều phải giữ kín, vì con chẳng biết chuyện gì sẽ xảy ra.

19 Đừng tâm sự với bất cứ người nào, đừng tưởng làm như vậy là người ta thích.

9 1 Đừng ghen với người vợ mà con đang ôm ấp, kéo con dạy cho nàng nghĩ xấu về con.

2 Đừng phó mặc hồn con cho một người đàn bà, kéo bị nó đè đầu đè cổ.

3 Đừng đón đường một gái làng chơi, kéo con rơi vào bẫy của nó.

4 Đừng đi lại với một ả đào, kéo con mắc phải mưu mô của nó.

5 Đừng chòng chọc nhìn nàng trinh nữ, kéo con sa ngã mà bị phạt với nàng.

6 Đừng trao thân cho dĩ điểm, kéo con phải khuyh gia bại sản.

7 Ngoài đường phố, mắt đừng láo liên, trong ngõ hẻm, chớ có la cà.

8 Hãy tránh đừng nhìn người phụ nữ nhan sắc, cũng đừng ngắm nghía một giai nhân xa lạ. Vì sắc đẹp đàn bà mà bao kẻ đảo điên,

cũng vì thế mà ái tình bùng lên như lửa.

9 Chớ ngồi bên người phụ nữ có chồng,
đừng uống rượu với nàng trong các bữa tiệc,
kẻo vì nàng mà lòng con nghiêng ngửa,
và tâm thần chao đảo tiêu vong.

10 Đừng bỏ rơi người bạn cố tri :
người mới đâu có giá bằng người cũ.
Rượu mới thế nào, thì bạn mới cũng vậy ;
để lâu rồi uống, mới thấy ngon.

11 Chớ ghen với người tội lỗi được vinh dự,
vì con chẳng biết hậu vận nó thế nào.

12 Đừng vui niềm vui của quân vô đạo ;
hãy nhớ rằng : chúng sẽ phải đền tội trước khi
xuống âm ty.

13 Hãy đứng xa người nắm quyền sinh sát,
thì con sẽ không còn cảm thấy sợ tử thần.
Nếu đến gần nó, thì đừng bắt cấn,
kẻo nó lại cướp mất mạng con.
Hãy nhớ rằng con đang bước qua giữa bao cạm
bẫy,
và đi lại trên tường thành đầy lỗ châu mai.

14 Hãy giao tiếp với người chung quanh khi có thể,
và năng bàn hỏi với người khôn ngoan.

15 Hãy tìm người hiểu biết mà trò chuyện,
và mọi điều con nói phải quy về Luật của Đấng
Tối Cao.

16 Đồng bàn với con phải là những người công
chính,
và lòng kính sợ Đức Chúa sẽ là niềm hãnh diện
của con.

17 Một tác phẩm được ca tụng là nhờ tay nghệ sĩ,
ai lãnh đạo dân thì phải khôn ngoan trong lời ăn
tiếng nói.

18 Kẻ lảm mồm lảm miệng, trong thành ai cũng
ngán cũng sợ,
người nói năng láu táu, ai cũng ghét cũng chê.

10 1 Thủ lãnh khôn ngoan thì giáo dục dân mình,
và uy thế của người thông minh thật là vững
chắc.

2 Thủ lãnh dân thế nào,
các viên chức thừa hành cũng thế,

người đứng đầu một thành làm sao,
toàn thể dân cư cũng vậy.

3 Một ông vua dốt nát làm cho dân nước phải suy
vong,
một thành hưng thịnh
là nhờ trí thông minh của các nhà cầm quyền.

4 Quyền bính trên địa cầu nằm trong tay Đức
Chúa,
khi đến thời đến buổi, Người sẽ cho xuất hiện
kẻ hiền tài.

5 Sự nghiệp của con người nằm trong tay Đức
Chúa,
vì chính Người làm cho kẻ sĩ được nở mặt nở
mày.

6 Khi gặp những chuyện bất công,
con đừng oán hờn người thân cận,
cũng đừng làm bất cứ điều gì trong cơn giận dữ.

7 Đức Chúa và người phạm đều chê ghét tính
kiêu căng,
đều coi gian tà là khả ố.

8 Quyền bá chủ chuyển từ dân này sang dân nọ,
do bất công, bạo lực và tiền tài.

9 Làm sao tro bụi lại dám kiêu căng,
vì ngay khi còn sống, nó đã bị xổ ruột ?

10 Con bệnh kéo dài, giễu cợt cả thầy thuốc,
kẻ nay xưng hùng xưng bá, mai đã theo tử thần.

11 Khi chết, gia tài người ta thừa hưởng
là côn trùng, sâu bọ và rắn rết.

12 Con người bắt đầu kiêu căng khi lìa xa Đức
Chúa,
khi lòng nó lìa xa Đấng Tạo Thành.

13 Vì đầu mối của kiêu căng là tội lỗi,
và kẻ quen thói kiêu căng thì rắc gieo ghê tởm ;
vì thế Đức Chúa đã gửi đến những gian truân,
và tiêu diệt chúng hoàn toàn.

14 Đức Chúa hạ bệ những ai quyền thế,
và đặt kẻ hiền lành ngồi lên thay.

15 Đức Chúa đã bứng rễ các dân ngoại,
và đem trồng vào đó kẻ khiêm nhường.

16 Lãnh thổ của chư dân, Đức Chúa đã đảo lộn,
và phá huỷ đến tận nền trái đất.

17 Người đã loại chúng ra khỏi cõi đời và huỷ diệt chúng,
đã xoá sạch chúng khỏi ký ức người đời.

18 Con người được dựng nên không phải để kiêu ngạo,
con cái của đàn bà được sinh ra không phải để giận dữ.

19 Nòi giống nào đáng trọng ?
Thưa nòi giống con người.
Nòi giống nào đáng trọng ?
Thưa những người kính sợ Đức Chúa.
Nòi giống nào đáng khinh ?
Thưa nòi giống con người.
Nòi giống nào đáng khinh ?
Thưa những kẻ vi phạm các điều răn.

20 Thủ lãnh thì đáng trọng giữa anh em,
còn những ai kính sợ Đức Chúa
thì đáng trọng trước mặt Người.

22 Kẻ giàu, người sang cũng như kẻ nghèo :
niềm hãnh diện của tất cả là kính sợ Đức Chúa.

23 Khinh dễ một người nghèo thông minh là không phải lẽ,
tôn vinh một người tội lỗi là điều chẳng nên.

24 Người làm lớn, nhà lãnh đạo, vị nắm quyền đều được tôn vinh,
nhưng không ai trong các vị đó lớn hơn người kính sợ Đức Chúa.

25 Nô bộc mà khôn ngoan thì được cả người tự do (cũng) phục vụ,
người hiểu biết thì không lắm bầm kêu ca.

26 Đừng khôn xảo, khi làm công việc của con,
cũng đừng sĩ diện, khi con phải nghèo túng.

27 Làm việc và được đầy đủ dư dật,
thì vẫn hơn lang thang khoác lác mà đói ăn.

28 Con ơi, hãy tự hào một cách khiêm tốn,
và tự trọng đúng với giá trị của con.

29 Người phạm tội hại đến bản thân,
ai bảo nó là công chính được ?
Nào ai tôn trọng được kẻ khinh chính mình ?

30 Kẻ nghèo được tôn trọng là nhờ sự hiểu biết,
người giàu được tôn trọng là vì tài sản của họ.

31 Còn nghèo mà đã được trọng,

thì khi giàu sẽ được trọng biết bao ?
Đang giàu mà đã bị khinh,
thì khi nghèo còn bị khinh biết mấy ?

11 1 Người hèn mọn mà khôn ngoan vẫn có thể ngẩng đầu,
và được ngồi giữa những người làm lớn.

2 Đừng khen một người đàn ông vì người ấy đẹp,
và đừng ghét ai vì vẻ bên ngoài.

3 Trong các loài có cánh, ong là bé hơn cả, thể mà nó làm ra chất ngọt hảo hạng.

4 Chớ khoe khoang vì bộ áo bên ngoài, cũng đừng tự cao trong ngày được vinh dự. Công trình của Đức Chúa thật lạ lùng, nhưng vẫn là bí ẩn đối với phàm nhân.

5 Nhiều bậc đế vương phải ngồi xuống đất, còn kẻ không ai ngờ lại được mang vương miện.

6 Lắm người quyền thế bị nhục nhã ê chề, và nhiều kẻ cao sang bị nộp vào tay người khác.

7 Chưa tra xét thì đừng buộc tội, suy nghĩ trước rồi hãy trách móc sau.

8 Chớ trả lời khi chưa nghe rõ, người ta đang nói thì chớ ngắt lời.

9 Về chuyện không can gì tới con, con đừng cãi cọ, chớ dây mình vào cuộc tranh chấp của quân tội lỗi.

10 Con ơi, chớ lo toan nhiều công việc, có tăng thêm nhiều vẫn chẳng được yên ; có hối hả mấy cũng chẳng tới đâu, có chạy đàng nào cũng không thoát nổi.

11 Có người càng vất vả, nhọc nhằn và hấp tấp, thì lại càng không đạt được gì.

12 Có người yếu đuối cần được nâng đỡ, sức lực thua kém, túng thiếu trăm bề, mà Đức Chúa lại ghé mắt nhìn xem, để thi ân cho họ,
và cất nhắc họ lên khỏi cảnh khốn cùng.

13 Người làm cho họ ngẩng đầu hiên ngang, khiến nhiều kẻ phải ngạc nhiên về họ.

14 Lành dữ, sống chết, giàu nghèo, tất cả đều do Đức Chúa.

17 Phúc lộc của Đức Chúa còn mãi cho những người đạo hạnh,
và tình thương của Người hướng dẫn họ đến muôn đời.

18 Có kẻ giàu vì vun quén và keo kiệt,
và đây là phần thưởng của nó :

19 Khi nó nói : "Tôi đã tìm được an nhàn,
của tôi làm ra, bây giờ tôi hưởng",
thì nó đâu biết thời gian mình sống còn bao lâu ;
nó sẽ bỏ lại của cải cho người khác và sẽ chết.

20 Hãy cứ bồn phận của con mà làm cho chu đáo,
và chăm lo công việc cho đến già.

21 Đừng phục người tội lỗi vì các công việc của nó,
nhưng hãy tin vào Đức Chúa,
và công việc của con, hãy chịu khó mà làm,
vì làm cho kẻ nghèo bỗng nhiên nên giàu có,
đối với Đức Chúa, là chuyện thật dễ dàng.

22 Phúc lành của Đức Chúa là phần thưởng cho người đạo hạnh,
trong giây lát Người làm cho phúc lành nở rộ như hoa.

23 Con đừng nói : "Tôi cần gì đây ?
Rồi ra tôi còn phải có những của nào nữa ?"

24 Đừng nói : "Tôi đầy đủ cả rồi,
từ đây tôi còn gặp bất hạnh nào nữa đâu ?"

25 Ngày gặp vận may, người ta quên nỗi bất hạnh,
và ngày gặp bất hạnh, người ta chẳng nhớ đến vận may.

26 Trong ngày mệnh chung,
trả cho con người theo lối họ đã sống,
đối với Đức Chúa, là chuyện thật dễ dàng.

27 Khổ cực một giờ làm quên lạc thú,
đến cuối đời, công việc của con người mới lộ ra.

28 Đừng khen ai có phúc trước khi họ lìa đời,
vì nhìn vào con cái, người ta sẽ biết họ.

29 Đừng bạ ai cũng đưa về nhà,
vì kẻ xảo quyệt có trăm mưu ngàn kế.

30 Chim mồi nhốt trong lồng làm sao,
thì tâm địa kẻ kiêu căng cũng thế ;
nó như thám tử rình chờ con ngã quy.

31 Nó mưu toan đổi tốt thành xấu,
trong những cái hay nhất, nó cũng thấy tỳ ố đáng chê.

32 Một tia lửa làm cả đồng than cháy bùng,
con người tội lỗi mưu toan chuyển đổ máu.

33 Hãy đề phòng kẻ gian ác, vì nó mưu đồ chuyện xấu xa ;
đừng để nó làm cho con ô danh đến muôn đời.

34 Đưa người lạ về nhà, nó sẽ làm cho con điên đảo,
khiến con thành xa lạ với thân quyến của con.

12 1 Nếu con làm việc thiện, thì hãy biết con làm cho ai,
và con ở hiền thì sẽ gặp lành.

2 Hãy làm việc thiện cho người đạo hạnh,
con sẽ được đền đáp,
nếu không do người ấy, thì cũng do Đấng Tối Cao.

3 Sẽ chẳng có chi may lành cho kẻ ngoan cố trong điều ác,
cho kẻ không thích làm việc từ thiện.

4 Hãy cho người đạo hạnh, nhưng đừng giúp kẻ tội lỗi.

5 Hãy xử tốt với người khiêm tốn,
và đừng ủng hộ quân vô đạo,
hãy khước từ, đừng cung cấp bánh ăn cho nó,
kẻo nó được đàng chân lân đàng đầu ;
con sẽ gặp hoạn nạn gấp đôi
đối lại tất cả những việc lành con đã làm cho nó.

6 Vì chính Đấng Tối Cao cũng ghét phường tội lỗi,
Người sẽ trừng phạt để trả oán quân vô đạo.

7 Hãy cho người tốt, nhưng đừng giúp kẻ tội lỗi.

8 Lúc gặp may, không nhận ra được ai là bạn,
khi lâm nạn, chẳng giấu nổi ai là thù.

9 Khi con người gặp may thì kẻ thù nó buồn khổ,
lúc nó lâm nạn thì bạn hữu cũng tránh xa.

10 Đừng bao giờ tin vào thù địch ;
vì như đồng ten sét thế nào,
thì sự độc ác của nó cũng vậy.

11 Nếu nó tự hạ và đi đứng khúm núm,

thì con phải cảnh giác và coi chừng ;
hãy đối xử với nó như người lau gương,
và biết rằng rốt cuộc nó sẽ bị lật tẩy.

12 Đứng để nó đứng cạnh con,
kéo nó lật nhào con rồi chiếm lấy chỗ ;
đừng đặt nó ngồi bên phải con,
kéo ghế của con, nó sẽ tìm cách chiếm đoạt.
Cuối cùng con sẽ hiểu lời ta,
và sẽ nuối tiếc những điều ta đã nói.

13 Ai nào thương kẻ dụ rắn mà bị rắn cắn,
ai nào xót mọi kẻ đến gần thú dữ đâu ?

14 Kẻ đồng hành với người tội lỗi,
và tham gia vào các tội của nó cũng vậy.

15 Nó ở với con một giờ,
nhưng khi con chao đảo, nó sẽ không nán lại
với con.

16 Kẻ thù, ngoài miệng thì ngọt xót,
nhưng trong lòng lại tính xô con xuống vực sâu.
Mắt kẻ thù cũng rưng rưng đầm lệ,
nhưng nếu gặp cơ hội, nó không thôi khát máu.

17 Lúc lâm nạn, con sẽ thấy nó ở sẵn đó trước con
rồi,
làm như giúp đỡ, nhưng kỳ thực lại hất cẳng
con.

18 Nó sẽ lắc đầu vỗ tay,
nói về con đủ điều mà để lộ chân tướng nó.

13 1 Đụng vào nhựa thì sẽ dính,
chơi với người kiêu ngạo thì sẽ giống như y.

2 Gánh nặng quá sức con, con đừng mang lấy,
đừng đi lại với kẻ quyền thế và giàu có hơn con.
Lọ sành để chung với bình đồng sao được ?
Chạm nhau là lọ sành tan vỡ.

3 Người giàu vừa ăn cướp vừa la làng,
còn người nghèo bị thiệt thì lại phải năn nỉ.

4 Nếu con có ích cho nó, nó sẽ dùng con,
nhưng sẽ bỏ rơi con, nếu con sa cơ thất thế.

5 Con có của, nó sẽ sống với con,
và bóc lột con không chút quản ngại.

6 Khi cần, nó sẽ dỗ ngọt con,
nó tươi cười với con để làm con hy vọng,

nó nói ngon nói ngọt và bảo : "Anh cần gì không
?"

7 Nó bày tiệc làm con xấu hổ để bóc lột con đến
cùng kiệt,
rốt cuộc nó sẽ chế nhạo con ;
rồi sau đó, hễ thấy con là nó làm ngơ, và lắc
đầu khinh dễ.

8 Coi chừng chớ để người ta dụ dỗ con,
kéo vì đại khờ mà con bị nhục.

9 Khi người quyền thế mời gọi con, con hãy lần đi,
như thế, người ta càng mời mọc con hơn nữa.

10 Đừng vồ vập, kéo bị tổng cổ ra,
cũng đừng đứng xa, kéo bị quên mất.

11 Đừng hòng ăn nói với họ như kẻ ngang hàng,
cũng đừng tin những lời lẽ ba hoa của họ ;
vì họ nói nhiều là có ý thử con,
và giả bộ tươi cười với con là để dò xét.

12 Ai không giữ kín lời tâm sự của người khác, đó
là kẻ tàn nhẫn,
có ai bị hành hạ hay xiềng xích, nó cũng chẳng
quan tâm.

13 Hãy cẩn thận, hãy hết sức coi chừng,
vì con đang đồng hành với sự suy vong rồi đó.

15 Sinh vật nào cũng ưa thích đồng loại của mình,
và người nào cũng ưa thích người thân cận.

16 Xác thịt nào thì kết hợp theo giống đó,
và con người thì gắn bó với đồng loại của mình.

17 Sói sống chung với chiên sao được ?
Kẻ tội lỗi với người đạo hạnh cũng thế.

18 Hoà bình sao được giữa chó rừng và chó nhà ?
Và hoà bình sao được giữa kẻ giàu sang với
người lam lũ ?

19 Lừa hoang trong sa mạc là mối cho sư tử,
cũng vậy, kẻ nghèo túng là mối cho bọn giàu
sang.

20 Đối với kẻ kiêu ngạo thì thấp hèn là điều ghê
tởm,
cũng vậy, đối với người giàu có thì kẻ nghèo là
đồ gớm ghê.

21 Người giàu trượt chân thì được bạn bè nâng đỡ,
còn kẻ nghèo mà ngã thì bị bạn hữu bỏ rơi.

22 Người giàu mà có lỗi, thì nhiều người cứu gỡ cho,
có nói bậy, người ta cũng cho là phải.
Kẻ nghèo có lỗi, thì người ta chê trách,
có nói hay, thiên hạ cũng chẳng kể vào đâu.

23 Người giàu lên tiếng thì mọi người im lặng,
người ta đưa lời của nó lên tận chín tầng mây ;
khi kẻ nghèo lên tiếng thì họ bảo : "Ai vậy ?"
Nếu nó vấp, họ sẽ xô cho té nhào.

24 Giàu là tốt nếu không mắc tội,
nhưng theo lời kẻ vô đạo thì nghèo là xấu.

25 Lòng người làm thay đổi nét mặt,
để lộ ra cái tốt hay cái xấu.

26 Nét mặt vui tươi là dấu chỉ một tâm hồn hạnh phúc.
Phải lao tâm khổ tứ lắm mới làm được các dụ ngôn.

14 1 Phúc thay kẻ không ăn nói lỡ lầm,
và không phải khổ vì hối hận.

2 Phúc thay ai không bị lương tâm cắn rứt,
và kẻ không rơi vào thất vọng.

3 Cửa cải không lợi gì cho kẻ tiểu nhân,
đối với con người đố kỵ, thì tài sản để làm gì ?

4 Tích lũy mà vong thân là tích lũy cho kẻ khác,
người khác sẽ hưởng dùng của cải nó thu gom.

5 Xấu với bản thân thì tốt với ai được ?
Ngay cả với tài sản của mình, nó cũng không được hưởng.

6 Không ai tệ hơn kẻ làm hại chính mình,
và đó là công trả cho sự gian ác của nó.

7 Nó có làm điều tốt, thì chẳng qua vì vô tình,
cuối cùng nó cũng để lộ ra sự gian ác của nó.

8 Ai nhìn với con mắt đố kỵ là người xấu,
nó ngoảnh mặt đi và khinh dễ thiên hạ.

9 Kẻ có mắt tham lam thì không bằng lòng với phận mình,
và keo kiệt làm cho tâm hồn ra cằn cỗi.

10 Kẻ có mắt xấu xa thì keo kiệt về miếng ăn,
và trên bàn ăn, trông thật sơ sài.

11 Con ơi, nếu có cửa, hãy làm cho đời con được tốt đẹp,

và tiến dâng lễ vật lên Đức Chúa sao cho xứng.

12 Hãy nhớ rằng cái chết không trì hoãn đâu,
và ngày hẹn của âm phủ, con nào có biết !

13 Trước khi chết, hãy làm ơn cho thân hữu,
và rộng rãi với họ theo khả năng của con.

14 Đừng từ chối không hưởng một ngày vui,
hoài bão của con, đừng để cho phần nào trôi đi mất.

15 Nào con không để lại công khó của con cho người khác,
và mồ hôi nước mắt của con
cho người ta bắt thăm chia chác đó sao ?

16 Hãy cho và nhận, hãy làm cho tâm hồn mình khuây khoả,
vì trong âm phủ, còn tìm đâu ra khoái lạc !

17 Mọi xác phàm như chiếc áo, thấy đều mòn hao,
vì quy luật muôn đời là : chắc chắn con sẽ phải chết.

18 Như cành lá trên cây rậm rạp :
lá rụng xuống, lá lại mọc ra,
thì các thế hệ người phàm cũng vậy :
lớp kết thúc, lớp lại sinh ra.

19 Mọi công trình phải hư nát đều tiêu tan hết thảy,
và tác giả của chúng cũng theo chúng ra đi.

20 Phúc thay kẻ nghiền ngẫm khôn ngoan,
và biết dùng trí khôn mà suy luận.

21 Phúc thay kẻ để tâm suy nghĩ về đường lối của khôn ngoan,
và hiểu được các bí nhiệm của đức ấy.

22 Như một thợ săn, người ấy theo vết của khôn ngoan,
và trên đường của khôn ngoan, nó rình chờ.

23 Nó nhìn vào cửa sổ của khôn ngoan,
và lắng nghe bên cửa ra vào.

24 Nó ở sát nhà của khôn ngoan,
và đóng đinh vào tường.

25 Nó dựng lều dưới cánh tay của khôn ngoan,
và sẽ được ở nơi hạnh phúc.

26 Nó sẽ đặt con cái dưới sự che chở của khôn ngoan,
và dưới tán lá của khôn ngoan, nó sẽ trú ẩn.

27 Dưới bóng của khôn ngoan, nó không bị nóng bức,
và trong vinh quang của khôn ngoan, nó sẽ cư ngụ.

15 1 Điều đó, kẻ kính sợ Đức Chúa sẽ thi hành,
và người tuân giữ Lễ Luật sẽ đạt được khôn ngoan.

2 Như mẹ hiền, khôn ngoan sẽ ra gặp người ấy,
và như tân nương trinh khiết, khôn ngoan sẽ đón chào,

3 sẽ lấy hiểu biết làm bánh cho người ấy ăn,
lấy khôn ngoan làm nước cho người ấy uống.

4 Người ấy sẽ dựa vào khôn ngoan và không chao đảo,
sẽ gắn bó với khôn ngoan và không thẹn thùng.

5 Khôn ngoan sẽ làm cho người ấy
trỗi vượt trên các đồng liêu,
và ở nơi đại hội, sẽ giúp người ấy lên tiếng.

6 Người ấy sẽ được sung sướng,
được vui mừng như đội triều thiên,
và thừa hưởng danh thơm đến muôn đời.

7 Những kẻ ngu đốt sẽ không chiếm được khôn ngoan,
và những người tội lỗi sẽ chẳng được thấy bao giờ.

8 Khôn ngoan xa cách kiêu ngạo,
và vắng bóng trong tâm tưởng những người gian dối.

9 Lời ca tụng trên môi miệng tội lỗi là vô nghĩa,
vì không phải từ Đức Chúa mà đến.

10 Vì lời ca tụng phải được nói ra trong khôn ngoan,
và phải được Đức Chúa hướng dẫn.

11 Con đừng nói : "Tại Đức Chúa mà tôi phạm tội",
vì điều Người gớm ghét, thì Người không làm.

12 Đừng nói : "Chính Người làm tôi lầm đường lạc lối",
vì Người không cần kẻ tội lỗi.

13 Mọi điều kinh tởm, Đức Chúa đều gớm ghê,
và những kẻ kính sợ Người cũng không ưa chuộng.

14 Từ nguyên thủy, chính Chúa đã làm nên con người,
và để nó tự quyết định lấy.

15 Nếu con muốn thì hãy giữ các điều răn
mà trung tín làm điều đẹp ý Người.

16 Trước mặt con, Người đã đặt lửa và nước,
con muốn gì, hãy đưa tay ra mà lấy.

17 Trước mặt con người là cửa sinh cửa tử,
ai thích gì, sẽ được cái đó.

18 Vì trí khôn ngoan của Đức Chúa thật lớn lao,
Người mạnh mẽ uy quyền và trông thấy tất cả.

19 Người để mắt nhìn xem những ai kính sợ Người,
và biết rõ tất cả những gì người ta thực hiện.

20 Người không truyền cho ai ăn ở thất đức,
cũng không cho phép ai phạm tội.

16 1 Con đàn cháu đống mà vô dụng, con đừng ham,
cũng đừng vui vì lũ con bất nhân bất nghĩa.

2 Chúng có đông đảo mấy, con cũng đừng vui,
nếu chúng không có lòng kính sợ Đức Chúa.

3 Chúng có làm nên sự nghiệp ở đời, con đừng tin tưởng,
có đông con nhiều cháu, con cũng chớ trông nhờ ;
vì cả ngàn cũng không bằng một
và chết mà không con còn hơn có những người con bất nghĩa.

4 Nhờ một người thông minh sáng suốt
mà một thành đông đúc dân cư,
còn giống nòi chẳng kể chi luân thường đạo lý
sẽ bị tuyệt diệt.

5 Mắt tôi đã thấy nhiều điều như thế,
và tai tôi còn nghe những điều dữ dội hơn.

6 Lửa bùng cháy thiêu đốt đám hội quân tội lỗi,
cơn Thịnh Nộ bốc lên trừng phạt nòi bất tuân ;
vì Người đã không tha cho bọn khổng lồ trước,

những kẻ cậy sức mình mà phản loạn.

8 Người đã chẳng buông tha những kẻ cho ông Lót ở nhờ,
những kẻ Người gớm ghét vì chúng kiêu ngạo.

9 Người không xót thương giống nòi mang án diệt vong,
những kẻ bị loại trừ vì tội lỗi của chúng,
10 cũng như sáu trăm ngàn bộ binh,
những kẻ cứng lòng cùng nhau cấu kết.
11 Dầu chỉ có một người cứng cổ không bị phạt,
thì đó cũng là điều lạ lùng ;
vì Người thương xót, Người cũng nổi cơn thịnh nộ,
rộng lòng tha thứ, nhưng cũng trút cơn lôi đình.
12 Người thương xót bao nhiêu, thì cũng hạch tội bấy nhiêu :
Người xét xử ai nấy tùy theo việc họ làm.
13 Kẻ tội lỗi không thoát nổi với của gian đã cướp,
và người đạo hạnh kiên nhẫn đợi chờ sẽ chẳng luống công.
14 Việc bố thí nào cũng được Chúa ân thưởng,
và mỗi người cứ theo việc mình làm mà lãnh nhận.
17 Đừng nói : "Tôi sẽ núp ẩn không cho Đức Chúa thấy !
Từ chốn cao xanh, ai nào nhớ đến tôi ?
Giữa đám đông dân chúng, chẳng ai nhận ra tôi,
vì tôi là gì giữa cõi tạo thành bao la bát ngát ?"
18 Kia, trời cao thăm trùng trùng điệp điệp,
vực sâu và trái đất rung chuyển khi Người đến viếng thăm ;
19 đồng thời khi Người nhìn núi non và nền trái đất,
chúng đều run rẩy kinh hoàng.
20 Vậy mà người ta chẳng để tâm nghĩ tới những điều ấy,
ai nào suy tưởng về đường lối của Người ?
21 Bao tấp, con người không nhìn thấy,
đưa số các việc Người làm đều bí ẩn.
22 "Việc xét xử công minh, có ai công bố đâu ?
Ai chờ đợi việc ấy ? Vì còn lâu mới đến ngày hện."
23 Người thiếu hiểu biết thì nghĩ những điều như thế,
kẻ điên dại và lầm lạc nghĩ toàn chuyện ngu si.
24 Con ơi, hãy nghe ta, hãy học cho biết,
và để tâm suy nghĩ lời ta.

25 Ta sẽ tuần tự trình bày kiến thức,
và công bố sự hiểu biết một cách tinh tường.
26 Theo quyết định của Đức Chúa,
các công trình của Người đã có từ nguyên thủy,
và khi làm ra chúng, Người phân thành từng loại.
27 Những công trình ấy, Người xếp đặt theo trật tự muôn đời,
từ thuở ban đầu cho đến các thế hệ về sau.
Chúng không phải dói cũng không biết mệt,
và chẳng bao giờ bỏ lơ công việc chúng phải làm.
28 Vật này không đụng vào vật khác,
và cho đến vạn đại, chúng không cưỡng lời Người.
29 Sau đó, Đức Chúa nhìn xem trái đất,
và ban cho nó đầy dẫy mọi ơn lành.
30 Người làm cho sinh vật lan tràn mặt đất,
và chúng sẽ phải trở về đất.
17 1 Đức Chúa lấy đất mà tạo ra con người,
rồi lại đưa con người trở về đất.
2 Người đã ban cho nó một số ngày và một khoảng thời gian,
cho nó quyền thống trị vạn vật trên mặt đất.
3 Người mặc cho nó sức mạnh tương xứng với mình,
và theo hình ảnh mình mà làm ra nó.
4 Người phú bẩm cho mọi xác phàm lòng kính sợ Người,
để chúng thống trị muôn chim cầm thú.
6 Người ban cho chúng trí khôn, lưỡi, mắt, tai,
và trái tim để chúng suy nghĩ.
7 Người làm cho chúng được đầy kiến thức thông minh,
tỏ cho chúng biết điều tốt điều xấu.
8 Người đặt con mắt mình vào tâm hồn chúng,
để chúng nhận ra các công trình vĩ đại của Người.
10 Danh thánh Người, chúng sẽ ca ngợi,
những công trình vĩ đại của Người, chúng sẽ kể ra.

11 Người còn ban kiến thức cho chúng,
và cho thừa hưởng luật đem lại sự sống.

12 Người đã lập với chúng một giao ước muôn đời,
và tỏ cho thấy những điều Người phán quyết.

13 Mắt chúng đã nhìn thấy vinh quang rực rỡ của
Người,
tai chúng đã nghe tiếng uy hùng Người phán.

14 Người phán bảo : "Các người hãy tránh xa mọi
điều bất chính."
Bổn phận đối với tha nhân,
Người truyền cho ai nấy phải thi hành.

15 Đường lối của chúng luôn luôn ở trước mặt
Người,
và không bao giờ giấu mắt Người được.

17 17 Người đặt cho mỗi dân một thủ lãnh,
còn phần riêng của Đức Chúa là Ít-ra-en.

19 19 Trước mặt Người, mọi công việc của chúng
đều rõ như ban ngày,
và mọi nẻo đường của chúng,
mắt Người chăm chú dõi theo.

20 Những điều bất chính chúng làm không giấu
Người được,
mọi tội lỗi chúng phạm đều lộ ra trước mặt Đức
Chúa.

22 22 Việc từ thiện ai làm thì tựa như dấu ấn đối
với Người,
ân đức của người ta, Người giữ mãi như con
ngươi trong mắt.

23 Cuối cùng, Người sẽ đứng lên và ban thưởng,
và phần thưởng ấy, Người sẽ đặt trên đầu
chúng.

24 Có điều là ai sám hối thì Người ban cho ơn trở
về,
và những kẻ sòn lòng nản chí, Người cũng sẽ ủi
an.

25 Hãy trở về với Đức Chúa và từ bỏ tội lỗi,
hãy cầu khẩn trước nhan Người và giảm bớt dịp
tội.

26 Hãy đoạn tuyệt với gian ác, trở về cùng Đấng
Tối Cao,
và cực lực ghét mọi điều ghê tởm.

27 Trong âm phủ, ai nào ca ngợi Đấng Tối Cao,

nếu những kẻ đang sống không dâng lời cảm tạ
?
28 Người đã chết thì hết xưng tụng, vì nó không
còn nữa ;
chỉ người đang sống và khoẻ mạnh mới ca ngợi
Đức Chúa.

29 Lòng lân tuất của Đức Chúa cao cả dường bao,
ơn tha thứ dành cho kẻ trở lại với Người lớn lao
biết mấy !

30 Vì người ta không nắm được tất cả mọi sự,
và con người đâu phải là bất tử !

31 Có chi chói lọi hơn mặt trời ? Thế mà nó cũng
phải lặn đi.
Huống chi nòi huyết nhục chỉ nghĩ những điều
xấu.

32 Chính Người mới giám sát sức mạnh trời cao
thẳm,
còn nhân loại hết thảy chỉ là đất là tro.

18 1 Đấng hằng hữu muôn đời đã tạo thành vạn vật
hết thảy.

2 Chỉ mình Đức Chúa được tuyên xưng là công
chính.

4 Không ai được quyền loan báo các công trình
của Người.
Ai sẽ khám phá những việc lớn lao Người thực
hiện ? 5 Ai đo lường được Người mạnh mẽ
quyền năng đến đâu ?
Ai dám kể ra lòng thương xót của Người ?

6 Chẳng thêm chẳng bớt, cũng không khám phá
nổi
những sự lạ lùng của Đức Chúa.

7 Làm xong mới chỉ là bắt đầu,
ngưng lại mà vẫn còn bờ ngõ.

8 Con người là chi ? Nó có ích lợi gì ?
Đâu là cái hay cái dở của nó ?

9 Số ngày đời của con người nhiều lắm là một
trăm năm.

10 Một giọt nước biển, một hạt cát :
đó là số năm ngắn ngủi của nó sánh với cái đời
đời.

11 Bởi thế Đức Chúa kiên nhẫn với chúng,

và đổ trần xuống trên chúng lòng thương xót của Người.

- 12 Người nhìn thấy và biết rằng vận cùng của chúng thật là khốn khổ, bởi thế Người gia tăng ơn tha thứ của Người.
- 13 Con người thì thương xót cận thân, còn Đức Chúa xót thương mọi xác phàm. Người trách cứ, sửa sai, dạy dỗ, và dẫn đưa, như mục tử dẫn đàn chiên.
- 14 Người xót thương những ai đón nhận lời giáo huấn và ân cần tìm phán quyết của Người.
- 15 Con ơi, khi làm ơn, còn đừng trách móc ; khi tặng quà, chớ kèm theo những lời rầu rĩ.
- 16 Hạt sương lại không giảm bớt cái nóng sao ? Cũng vậy, lời nói còn quý hơn quà tặng.
- 17 Nay, lời nói lại không hơn món quà quý sao ? Người giàu ân đức thì tặng cả hai.
- 18 Kẻ ngu đàn chửi thẳng vào mặt ; quà tặng của con người tham lam làm rơi nước mắt.
- 19 Học trước đã rồi hãy nói sau ; để ngừa bệnh, con hãy uống thuốc.
- 20 Trước khi xét đoán, hãy tự kiểm điểm, thì trong giờ Chúa đến viếng thăm, con sẽ được khoan hồng.
- 21 Để khỏi mang bệnh, con hãy hạ mình xuống, trong lúc ốm đau vì tội lỗi, con hãy tỏ lòng ăn năn.
- 22 Hãy giữ lời khấn hứa đúng thời, đừng chậm trễ, chớ đợi đến giờ lâm chung mới ăn ở liêm chính.
- 23 Trước khi khấn hứa, con hãy lo dọn mình ; đừng làm như người thử thách Đức Chúa.
- 24 Hãy nhớ đến cơn thịnh nộ trong những ngày cuối cùng, đến giờ báo oán, khi Người ngoảnh mặt đi.
- 25 Hãy nhớ đến thời đói kém, khi con dư dật ; khi giàu có, hãy nhớ đến cơn nghèo khổ và nỗi khốn cùng.
- 26 Từ sáng sớm tới chiều tà, thời gian thay đổi ; trước mặt Đức Chúa, tất cả đều mau qua.
- 27 Người khôn ngoan thì thận trọng trong mọi sự,

và giữ mình khỏi làm lỡ trong ngày tội lỗi hoành hành.

- 28 Ai thông minh thì biết khôn ngoan, và ca tụng kẻ tìm được khôn ngoan.
- 29 Những người thạo ăn nói, chính họ cũng trau dồi khôn ngoan, và nhả ngọc phun châu thành những câu ngôn ngữ tuyệt vời.
- 30 Con đừng buông theo các tham vọng của con, nhưng hãy kiềm chế các dục vọng.
- 31 Nếu con thoả mãn các tham vọng của mình, thì con làm cho kẻ thù con thích thú.
- 32 Đừng tìm vui trong khoái lạc xa hoa, đừng cấu kết với bọn nào như thế.
- 33 Đừng vay mượn để tiệc tùng mà hoá ra nghèo, và không còn đồng xu dính túi.
- 19 1 Một người thợ say sưa sẽ không giàu có được, kẻ coi thường lợi nhỏ sẽ rơi vào nghèo túng.
- 2 Rượu và đàn bà làm hư hỏng những kẻ thông minh ; ai mê gái điếm sẽ thành vô liêm sỉ,
- 3 Con người ấy sẽ thành cơ nghiệp cho giời bọ, và cuối cùng, con người vô liêm sỉ sẽ bị diệt vong.
- 4 Kẻ dễ tin là người nhẹ dạ. Ai phạm tội thì gây hại cho chính mình.
- 5 Kẻ lấy sự dữ làm vui sẽ bị lên án.
- 6 Người ghét thói ba hoa sẽ tránh được sự dữ.
- 7 Quân tử thì phải nhất ngôn, như thế, con sẽ không bị hại.
- 8 Đừng nói về bạn cũng như về thù, đừng tiết lộ gì cả, trừ phi không nói là con có lỗi ;
- 9 vì người nghe con nói sẽ dè chừng, và tới lúc nào đó, sẽ ghét con.
- 10 Con nghe được chuyện gì ư ? Hãy chôn nó trong lòng. Can đảm lên ! Điều đó sẽ không làm con nổi tung đầu.
- 11 Vừa nghe một lời là kẻ ngu đàn quần quai, như người phụ nữ lúc lâm bồn.

12 Như mũi tên cắm vào đùi người ta thế nào,
thì trong bụng kẻ ngu đần, chuyện đã nghe cũng
thế.

13 Hãy điều tra người bạn, có khi nó đã chẳng làm
gì ;
mà nếu có làm, thì nó sẽ không làm lại nữa.

14 Hãy điều tra người bên cạnh, có khi nó đã
không nói gì,
mà nếu có nói, thì nó sẽ không nói lại nữa.

15 Hãy điều tra người bạn, vì thường hay có
chuyện vu khống ;
nhưng đừng tin mọi lời của người ta.

16 Có kẻ ngã mà đầu cố ý,
và ai lại không lầm lỗi trong lời nói của mình ?

17 Hãy điều tra người bên cạnh con trước khi hăm
doạ nó,
và dành chỗ cho Luật của Đấng Tối Cao.

20 Khôn ngoan nào cũng là kính sợ Đức Chúa,
trong mọi khôn ngoan đều có việc thi hành Lễ
Luật

22 Nhưng biết điều dữ đâu phải khôn ngoan,
và mưu toan của quân tội lỗi đâu phải là lanh trí.

23 Có cái khôn khéo đáng ghê tởm,
người thiếu khôn ngoan là kẻ ngu đần.

24 Thà trí hiểu kém mà biết kính sợ,
còn hơn khôn khéo mà vi phạm Lễ Luật.

25 Có cái khôn khéo tinh vi mà lại bất công,
có kẻ trá trở nhân nghĩa để đem lễ phải về
mình.

26 Có kẻ xấu, (bên ngoài) thì lom khom, rầu rĩ,
mà (trong) lòng lại đầy xảo trá mưu mô.

27 Nó giấu mặt và giả điếc,
khi không bị nhận diện thì nó lẩn át con.

28 Nếu vì yếu sức mà không phạm tội được,
thì khi gặp dịp, nó sẽ làm điều xấu.

29 Xem mặt, bắt hình dong,
giáp mặt, mới nhận ra ai là người có suy nghĩ.

30 Áo của một người, nụ cười nhe răng,
và dáng đi bộc lộ con người ấy.

20 1 Có lời trách mắng không đúng lúc,
có kẻ thịnh lặng mà lại biết điều.

2 Thà trách mắng còn hơn giận dữ.

3 Người thú tội thì tránh được bao hệ lụy.

4 Kẻ dùng bạo lực mà thi hành lễ phải,
chẳng khác nào hoạn quan muốn hại đời con
gái.

5 Có kẻ thịnh lặng mà được kể là khôn ngoan,
còn kẻ ba hoa thì đáng ghét.

6 Có kẻ thịnh lặng vì chẳng biết nói chi,
có kẻ thịnh lặng để chờ thời.

7 Người khôn ngoan biết thịnh lặng chờ dịp tốt,
còn kẻ bép xép, đại khờ lại bỏ lỡ cơ may.

8 Kẻ nhiều lời sẽ bị chán ghét,
người hiểu thắng thì bị khinh chê.

9 Có khi lâm nạn lại thành công,
gặp may mà hoá thiệt thòi.

10 Có lúc cho đi mà con không được lợi,
có lúc cho đi lại được trả gấp đôi.

11 Đôi khi vinh quang đem lại nhục nhã,
kẻ thấp hèn lại được ngẩng đầu hiên ngang.

12 Có kẻ sắm nhiều mà tốn ít,
nhưng thực ra phải trả gấp bảy lần.

13 Người khôn ngoan nói ít cũng gây được thiện
cảm,
lời hoa mỹ của kẻ ngu đần chỉ là thứ đồ đi.

14 Ích gì cho con quà biếu của đũa khờ dại :
nó biếu một mà trông được mười.

15 Nó cho thì ít, trách mắng thì nhiều,
miệng oang oang như thằng mõ,
hôm nay cho mượn, ngày mai đã đòi.
Người như vậy thật đáng ghét.

16 Kẻ ngu đần nói : "Chẳng có ai thân thiết với tôi,
việc nghĩa tôi làm, chẳng ai biết đến !"

17 Chịu ơn nó toàn những quân mặt hạng,
biết bao lần chúng cười nhạo nó !

18 Sầy chân còn hơn lở miệng,
những kẻ gian ác cũng sụp đổ nhanh như thế.

19 Người thô lỗ thì giống như câu chuyện không
hợp thời,
kẻ dốt nát cứ kể đi kể lại.

20 Kẻ ngu đần không nói được dụ ngôn,
vì lúc phải nói, nó lại chẳng nói.

21 Do túng thiếu, có kẻ tránh được tội,

và không bị ray rứt lúc nghỉ ngơi.

22 Có người tiêu vong vì xấu hổ,
nó tiêu vong vì nể mặt đũa khò.

23 Có kẻ vì xấu hổ mà hứa hẹn với bạn hữu,
bỗng dưng biến người ấy thành kẻ thù.

24 Nơi con người, nói dối là điều dễ tiện xấu xa,
kẻ dốt nát cứ luôn mồm nói dối.

25 Trộm cắp còn đỡ hơn nói dối,
nhưng cả hai đều chuốc lấy hư vong.

26 Kẻ quen nói dối là kẻ vô liêm sỉ,
nổi nhục không bao giờ rời xa nó.

27 Kẻ ăn nói khôn ngoan được người khác kính nể,
người cư xử chín chắn được bậc quyền cao
trọng dụng.

28 Người làm ruộng thu lúa đầy bồ,
kẻ đẹp lòng các bậc quyền cao, dù có lỗi lầm,
cũng được tha thứ.

29 Bồng lộc và quạ cắp làm mờ mắt bậc khôn
ngoan,
khiến miệng họ mắc quai, không còn dám khiển
trách.

30 Khôn ngoan bị che giấu, kho tàng bị chôn vùi :
cả hai nào có ích chi ?

31 Người che giấu sự đần độn
vẫn hơn kẻ che giấu sự khôn ngoan.

21 1 Con ơi, đã trót phạm tội thì đừng phạm nữa !
Hãy xin ơn tha thứ những tội con đã phạm.

2 Con hãy tránh tội như tránh rắn,
vì nếu con tới gần, nó sẽ cắn con.
Rằng nó khác nào rắn sư tử
cướp mạng sống con người.

3 Vi phạm Lễ Luật bao giờ cũng là gươm hai lưỡi,
gây ra vết thương không tài nào chữa trị.

4 Kinh hoàng và bạo lực làm tài sản tiêu tan,
nhà cửa đũa kiêu căng cũng bị tiêu tan như thế.

5 Kẻ nghèo vừa mở miệng cầu khẩn là Chúa lắng
tai nghe :
Người xét xử ngay, không trì hoãn.

6 Ai ghét bỏ lời khiển trách là bước theo đường
quân tội lỗi,
ai kính sợ Đức Chúa thì thật lòng trở lại.

7 Người khéo ăn khéo nói thì nổi tiếng khắp nơi,
nhưng ai tinh ý sẽ biết ngay hấn sơ hở chỗ nào.

8 Kẻ lấy tiền người khác xây nhà mình ở,
cũng giống như người chất đá làm mộ chôn
mình.

9 Đám hội lũ phi pháp tựa như đồng sọt vụn,
rốt cuộc chỉ làm mồi cho lửa mà thôi.

10 Đường nẻo quân tội lỗi thì phẳng phiu, không
sỏi đá,
nhưng cuối đường là hố sâu âm phủ.

11 Ai tuân giữ Lễ Luật sẽ điều khiển được tâm tư,
khôn ngoan là hết lòng kính sợ Đức Chúa.

12 Người không lanh lợi chẳng học hành gì được,
nhưng có thứ lanh lợi gây nhiều đắng cay.

13 Kiến thức của bậc khôn ngoan tràn trề như
nước lũ
và lời khuyên của họ như nguồn suối tuôn trào.

14 Lòng dạ kẻ ngu đần như chiếc bình rạn nứt
chẳng giữ được một kiến thức nào.

15 Nghe một lời lẽ khôn ngoan,
người am hiểu tán thưởng và góp thêm ý kiến,
còn kẻ sa đoạ thì bực mình và bỏ lại sau lưng.

16 Lời lẽ kẻ ngu tựa hành lý nặng nề,
còn miệng người thông minh nói ra lời duyên
dáng.

17 Trong đại hội, người sáng suốt được yêu cầu
phát biểu,
lời họ nói được người ta để tâm suy nghĩ.

18 Khôn ngoan đối với đũa ngu tựa ngôi nhà đổ
nát,
kiến thức của kẻ dốt là một mớ ý tưởng lộn xộn.

19 Với người ngốc, giáo dục ví như xiềng cùm
chân,
như còng khoá tay phải.

20 Người ngu cười hô hố,
còn người sáng trí hoạ mới mỉm cười.

21 Với người khôn, giáo dục ví như vàng trang
sức,
như xuyên trên tay phải.

22 Tới nhà ai, kẻ ngu xông xộc bước vào,
còn người từng trải thì ngập ngừng e ngại.

23 Kẻ khờ đứng nhìn qua cửa,

còn người có giáo dục đứng lại bên ngoài.

24 Đứng nghe ngoài cửa là kẻ thiếu giáo dục,
còn người khôn coi đó là điều nhục nhã ê chề.

25 Đứa bẻm mép nói năng bừa bãi,
còn người khôn ăn nói chừng mực.

26 Kẻ ngu dần nói trước nghĩ sau,
người khôn ngoan nghĩ rồi mới nói.

27 Kẻ vô đạo nguyên rửa Xa-tan,
thực ra là nguyên rửa chính mình.

28 Đứa hay mách lẻo bôi nhọ chính bản thân,
và bị hàng xóm láng giềng ghét bỏ.

22 1 Kẻ lười biếng giống như hòn đá dính phân,
ai ai cũng chê cười khinh bỉ.

2 Kẻ lười biếng ví tựa đồng phân,
ai đụng vào là phải tay lập tức.

3 Nhục nhã thay người cha sinh phải đứa con trai
mất dạy,
nhưng quả là thiệt thòi nếu sinh ra con gái.

4 Gái khôn sẽ được chồng làm gia nghiệp,
gái trơ trẽn là nỗi buồn cho người sinh ra nó.

5 Gái táo tợn làm xấu hổ cả cha lẫn chồng,
nó sẽ bị cả hai khinh miệt.

6 Bảo ban không đúng lúc tựa như hoà nhạc giữa
đám tang,
nhưng roi vọt và lời răn đe là khôn ngoan mọi
lúc.

9 9 Dạy đứa ngu ví như gắn lại những mảnh
sành,
như đánh thức kẻ đang ngủ mê mệt.

10 Nói chuyện với đứa ngu ví như nói chuyện với
đứa đang ngủ gật,
mình vừa nói xong, nó đã hỏi : "Cái gì thế ?"

11 Hãy khóc thương kẻ ly trần, vì nó đã mất ánh
sáng ;
hãy khóc thương đứa ngu dần, vì nó đã mất trí
khôn.
Khóc người chết thì khóc ít thôi, vì nó đã được
yên nghĩ ;
còn đứa ngu dần, tuy sống mà tệ hơn là chết.

12 Khóc than người chết chỉ có bảy ngày,
còn đứa ngu dần và đứa vô đạo,

thì phải khóc than chúng bao lâu chúng còn
sống.

13 Đừng nói nhiều với người khờ dại,
chớ đồng hành với đứa ngu si.
Hãy đề phòng nó để con khỏi buồn phiền,
và khỏi ra ô uế vì đụng chạm đến nó.
Hãy tránh xa nó, con sẽ được yên ổn,
và khỏi chán nản vì sự ngu dần của nó.

14 Có chi mà nặng hơn chì, tên nó là gì nếu chẳng
là "ngu" ?

15 Vác cát, muối hay khối sắt, còn dễ hơn chịu
đựng một đứa ngu.

16 Như cột kèo chắc chắn trong toà nhà,
dù động đất cũng chẳng lung lay ;
một tâm hồn cương quyết theo kế hoạch đã
định,
gặp thời vận hạn cũng không nao núng.

17 Một tâm hồn xác tín vào những suy nghĩ khôn
ngoan
khác nào bức tranh khảm trên tường bóng.

18 Như những viên đá nhỏ trên bờ tường,
khi gió thổi đến, không thể nằm yên,
một tâm hồn hèn nhát chiều theo những suy
nghĩ đại dột,
gặp nỗi lo sợ nào cũng không đứng vững.

19 Chạm vào mắt làm tuôn rơi nước mắt,
chạm vào lòng khiến lộ ra nỗi lòng.

20 Liệng đá vào bầy chim làm chim bay tán loạn,
mắng nhiếc bạn bè khiến tình bạn tiêu tan.

21 Nếu con lỡ rút gươm đe bạn,
đừng thất vọng : vẫn có thể hàn gắn.

22 Nếu con lỡ nặng lời với bạn, đừng lo sợ : con có
thể giải hoà.
Nhưng lăng nhục, kiêu căng, tiết lộ bí mật và trò
bội phản
làm bạn hữu nào cũng phải trốn xa.

23 Hãy giữ chữ tín với người bạn lâm cảnh cơ hàn,
để khi nó thịnh vượng, con cũng được no thoả.
Hãy ở lại với nó trong cơn quẫn bách,
để khi nó hưởng gia tài, con cũng được hưởng
chung.

24 Khói và hơi nóng cho biết có lửa trong lò,

lời lảng nhục mở đường cho máu đổ.

25 Che chở một người bạn, tôi không chút hổ
ngươi,
chẳng việc gì mà phải lánh mặt.

26 Và nếu hấn có gây hoạ cho tôi,
thì ai biết chuyện cũng đều coi chừng hấn.

27 Miệng tôi, ai sẽ đặt người canh giữ,
và môi tôi, ai sẽ lấy thận trọng mà niêm phong,
để nhò đó tôi không vấp ngã
và lưỡi tôi không làm tôi vong mạng ?

23 1 Lạy Đức Chúa là Cha và là Chúa Tể đời con,
xin đừng để mặc con chiều theo sở thích của
môi miệng,
đừng để nó làm con vấp ngã.

2 Tư tưởng con, ai sẽ lấy roi sửa trị,
tâm can con, ai sẽ dùng khôn ngoan dạy dỗ,
để đừng dung thứ những lầm lỗi của con,
cũng đừng làm ngơ trước tội con đã phạm ?

3 Bằng không, lỗi lầm của con cứ gia tăng mãi,
tội lỗi của con chồng chất thêm nhiều,
con sẽ quy ngã trước mặt đối phương
và kẻ thù con đắc chí nhạo cười.

4 Lạy Đức Chúa là Cha và là Thiên Chúa của đời
con,
xin đừng để mắt con trăng tráo,
5 xin đẩy dục vọng xa khỏi con,
6 xin chớ để thói ăn chơi truy lạc thống trị con,
đừng để con đắm chìm trong những dục vọng
trơ trên.

7 Hỡi các con, hãy nghe dạy bảo về lời ăn tiếng
nói,
vì ai tuân giữ, không bị bắt lỗi bao giờ.

8 Chính do môi miệng mà tội nhân bị bắt bẻ,
cũng do đó, đũa lảng mạ và kẻ tự cao phải vấp
phạm.

9 Đừng để mình quen miệng thề bồi,
cũng đừng quen thói kêu tên Đấng Thánh.

10 Như một gia nhân luôn bị theo dõi,
hấn trên mình luôn có vết đòn,
người quen thề bồi và lúc nào cũng kêu Danh
Thánh,

hấn sẽ không tránh được tội đâu !

11 Ai thề thốt lắm thì gian ác nhiều
và tai ương sẽ không xa nhà nó ở.
Nếu nó phạm vì sơ suất, nó vẫn mắc tội,
nếu vì khinh thường, nó mắc tội gấp đôi,
nếu thề vô cớ, nó hết đường chạy tội,
nhà nó ở sẽ đầy tai ương.

12 Có một kiểu nói ví được như tử thần,
chớ gì không ai nghe thấy trong sản nghiệp Gia-
cóp !
Kiểu ăn nói đó, người đạo đức phải tránh cho xa
để khỏi ngụ ý lặn trong tội lỗi.

13 Con chớ quen miệng nói những lời thô lỗ tục
tằn,
vì như thế là có tội.

14 Hãy nhớ đến cha mẹ con
khi con ngồi giữa bậc quyền cao chức trọng,
kẻo con quên mình đang ở trước mặt các vị ấy
mà cư xử như một kẻ ngu đần ;
rồi con lại mơ ước phải chi mình đừng sinh ra
và nguyện rửa ngày con chào đời.

15 Người đã quen nói những lời nhục mạ
thì suốt đời không ai sửa dạy nổi.

16 Có hai loại người làm gia tăng tội lỗi
và loại thứ ba kéo xuống cơn thịnh nộ.

17 Đam mê bốc cháy tựa như lửa bùng bùng,
sẽ chẳng tắt cho đến khi được thoả mãn.
Người mê đắm xác thịt
sẽ chẳng ngưng cho đến khi bị lửa thiêu huỷ.
Đối với kẻ mê đắm, bánh nào cũng ngon,
nó sẽ chẳng yên cho đến khi lìa đời.

18 Người không chung thủy với vợ tự nhủ rằng :
"Nào ai thấy nổi ?
Bóng tối bao quanh ta, tường nhà che khuất ta !
Chẳng ai nhìn thấy, việc gì ta phải sợ ?
Đấng Tối Cao chẳng chấp tội ta đâu !"

19 Ấy mắt người đời thì nó sợ,
mà nào biết rằng mắt của Đức Chúa
sáng hơn mặt trời gấp vạn lần.
Người thấy rõ mọi đường nẻo phạm nhân
và thấu suốt cả những nơi kín ẩn.

20 Trước khi vạn vật được tạo thành, Người đã biết tất cả.

Sau khi chúng được hoàn thành, Người cũng biết.

21 Con người như thế sẽ bị trừng phạt giữa phố phường,

vào chính lúc không ngờ, nó bị bắt.

22 Người đàn bà bỏ chồng cũng thế :
thị sinh ra đứa con thừa tự bởi người khác.

23 Trước hết, thị không tuân giữ luật của Đấng Tối Cao,

tiếp đến, thị mắc lỗi với chồng ;
sau nữa, thị ngoại tình vì thói dâm dăng
và sinh ra những đứa con bởi người đàn ông

khác.

24 Thị sẽ bị đưa ra trước cộng đoàn,
con cái thị cũng bị trừng phạt.

25 Chúng sẽ như cây không đâm rễ,
như cành không sinh hoa kết trái,

26 nhớ đến thị là người ta nguyện rửa,
nỗi nhục của thị không thể xoá nhoà.

27 Người đời sau sẽ biết rằng :
Không gì cao quý bằng kính sợ Đức Chúa
và chẳng có chi ngọt ngào bằng
tuân giữ những lệnh Đức Chúa truyền.

24 1 Đức Khôn Ngoan tự biểu dương
và hãnh diện ở giữa dân mình.

2 Khôn ngoan lên tiếng trong đại hội của Đấng Tối Cao

và hãnh diện trước quyền uy của Người.

3 "Ta phát xuất từ miệng Đấng Tối Cao
và như mây mù, Ta bao phủ cõi đất.

4 Ta cắm lều trên nơi cao thẳm
và đặt ngai Ta trên cột mây.

5 Duy có mình Ta đi vòng cả bầu trời
và rảo bước khắp vực sâu thẳm thẳm.

6 Trên sóng biển, trên toàn cõi đất,
trên mọi nước mọi dân, Ta nắm trọn chủ quyền.

7 Giữa chúng hết thảy, Ta tìm chốn nghỉ ngơi,
xem có gia nghiệp của ai để Ta cư ngụ.

8 Bảy giờ, Đấng tác thành vạn vật truyền lệnh cho Ta,

Đấng tạo thành Ta dựng lều cho Ta ở.

Người phán : "Hãy cắm lều ở Gia-cóp,
hãy hưởng phần sản nghiệp ở Ít-ra-en."

9 Người đã dựng nên Ta trước muôn đời, từ khởi thủy,

và Ta sẽ tồn tại mãi đến muôn đời.

10 Trong lều thánh, trước nhan Người, Ta thi hành thánh vụ

và như thế, Ta định cư tại Xi-on.

11 Ta cũng nghỉ ngơi trong thành đô yêu dấu,
tại Giê-ru-sa-lem, Ta nắm chủ quyền.

12 Ta đâm rễ sâu giữa một dân hiền hách,
trong phần riêng của Đức Chúa, cũng là sản
nghiệp của Người.

13 Ta đã vươn lên tựa cây bá hương vùng Li-băng,
tựa cây trắc bá núi Khéc-môn.

14 Ta đã vươn lên như cây chà là ở Ên Ghe-đi,
như những khóm hồng ở Giê-ri-khô,
như cây ô-liu xanh tốt giữa cánh đồng.
Như cây tiêu huyền, Ta đã vươn lên.

15 Như cây quế, như tước sàng, Ta nức hương
ngào ngạt,
Ta toả hương thơm ngát như mộc dược quý,
như phong tử hương, mã não, an tức hương,
như khói hương nghi ngút trong lều,

16 Ta vươn nhánh ra như cây nhựa điều,
nhánh của Ta là nhánh vinh quang tươi đẹp.

17 Tựa cây nho, Ta nẩy mầm xinh tốt,
hoa của Ta sẽ kết trái phú túc vinh quang.

19 Hỡi những kẻ khao khát Ta, nào hãy đến,
hãy ăn cho no thoả hoa trái của Ta.

20 Vì nhớ đến Ta thì ngọt ngào hơn mật
và được Ta làm gia sản thì ngọt hơn tảng mật
ong.

21 Ai ăn Ta sẽ còn đói, ai uống Ta sẽ còn khát.

22 Ai nghe lời Ta sẽ không phải thẹn thùng,
ai hoạt động trong Ta sẽ không hề phạm tội.

23 Tất cả những điều ấy
đều có trong sách Giao ước của Thiên Chúa Tối

Cao,

trong Lễ Luật ông Mô-sê đã truyền,
để các cộng đồng Gia-cóp nhận làm gia nghiệp.

25 Lễ Luật làm cho khôn ngoan dâng trào như
sông Pi-sôn,
như sông Tích-ra vào mùa hái quả,
26 cho hiểu biết đầy tràn như sông Êu-phơ-rát,
như sông Gio-đan vào mùa gặt ;
27 cho lời dạy bảo chan hoà như sông Nin,
như suối Ghê-khôn vào mùa nho chín.

28 Người đầu tiên chẳng biết hết khôn ngoan,
kẻ cuối cùng cũng không hiểu thấu được.

29 Vì tư tưởng của khôn ngoan rộng hơn đại
dương,
ý định của khôn ngoan sâu hơn vực thẳm.

30 Phần tôi, tôi như kênh đào chảy từ sông lớn,
như con lạch dẫn nước tới địa đàng.

31 Tôi tự nhủ : "Tôi sẽ tưới mảnh vườn của tôi",
cho luống hoa đắm nước.
Và này, kênh đào của tôi đã biến thành sông cả,
và sông cả biến thành đại dương.

32 Tôi sẽ làm cho lời dạy bảo rực sáng tựa bình
minh,
cho nó chiếu toả mãi tận chốn xa vời.

33 Tôi sẽ tung gieo giáo huấn như lời của ngôn sứ,
sẽ lưu truyền cho các thế hệ mai sau.

34 Hãy xem : tôi vất vả đâu phải cho riêng mình,
nhưng còn vì mọi người muốn tìm kiếm khôn
ngoan.

25 1 Có ba điều tôi hết lòng ao ước,
cả ba đều đẹp lòng Đức Chúa và người ta :
anh em hoà thuận, láng giềng thân thiết,
vợ chồng ý hợp tâm đầu.

2 Nhưng cũng có ba hạng người tôi ghét,
và không chịu nổi lối sống của họ :
nghèo mà kiêu, giàu mà gian trá,
già đầu mà ngu, còn dĩ ngoại tình.

3 Còn trẻ con không lo dành dụm,
về già lấy đâu ra mà có ?

4 Người cao niên phán đoán, bậc lão thành chỉ
bảo,
thật đẹp để biết bao !

5 Sự khôn ngoan của các vị bô lão,
tư tưởng và ý kiến của các bậc danh nhân
thật đẹp để chừng nào !

6 Giàu kinh nghiệm là triều thiên cho hàng bô lão,
lòng kính sợ Đức Chúa là niềm hãnh diện của
các ngài.

7 Trong trí tôi nảy ra chín điều, mà lòng tôi cho là
hạnh phúc.
Và điều thứ mười, tôi cũng sẽ nói ra :
Đó là người tìm được niềm vui nơi con cái,
người ngay khi còn sống đã nhìn thấy kẻ thù
ngã quy.

8 Phúc thay kẻ được chung sống với người vợ
thông minh,
kẻ không lỗi lầm trong lời ăn tiếng nói
và kẻ không phải làm tội người chẳng xứng với
mình.

9 Phúc thay kẻ biết xử sự khôn khéo,
kẻ nói mà người ta lắng tai nghe.

10 Người tìm được khôn ngoan cao cả biết chừng
nào
nhưng vẫn chưa bằng người kính sợ Đức Chúa.

11 Lòng kính sợ Đức Chúa thì vượt trên tất cả,
ai sánh được với kẻ biết kính sợ Người ?

13 Không vết thương nào sánh nổi vết thương
lòng,
(không sự dữ nào bằng sự dữ do đàn bà gây
nên)
không độc ác nào bằng độc ác của người phụ
nữ.

14 Không cái khổ nào bằng cái khổ do kẻ ghét ta
gây nên.
Không sự báo thù nào như sự báo thù của kẻ
địch.

15 Không nọc độc nào như nọc độc của loài rắn.
Không cơn giận nào bằng cơn giận của kẻ thù.

16 Tôi thà ở chung với sự tử hay rắn rết
còn hơn chung sống với người đàn bà xấu xa.

17 Lòng độc ác biến đổi nét mặt người đàn bà :
mặt y thị tối sầm như mặt gấu.

18 Chồng thị ngồi ăn với hàng xóm láng giềng
cứ buộc lòng phải thờ than cay đắng.

19 Mọi gian ác đều chẳng thấm vào đâu
so với gian ác của người đàn bà ;
thị sẽ phải chịu số phận của phường tội lỗi.

20 Đàn ông trầm lặng sống với đàn bà lắm điều
chẳng khác chi đôi chân cụ già phải leo lên đồi
cát.

21 Đừng để nhan sắc người đàn bà lôi cuốn con,
và cũng đừng ham muốn phụ nữ.

22 Vợ mà phải nuôi chồng
ắt sẽ nổi xung, hỗn láo và làm cho chồng mất
mặt.

23 Con tim suy nhược, nét mặt buồn rầu,
tâm hồn tan nát : tất cả đều do người đàn bà
độc dữ.

Tay chân rã rời, đầu gối bủn rủn :
cũng tại người vợ không biết tạo hạnh phúc cho
chồng.

24 Tội bắt đầu có là do đàn bà,
và cũng tại đàn bà mà tất cả chúng ta phải chết.

25 Đừng khai mương cho nước chảy,
cũng đừng để cho đàn bà độc dữ tự do ăn nói.

26 Nếu con đưa tay làm hiệu mà nó chẳng theo
thì con hãy đoạn tuyệt với nó.

26 1 Phúc thay ai cưới được vợ hiền,
tuổi thọ sẽ tăng lên gấp đôi.

2 Vợ đảm đang khiến chồng được sung sướng,
được an vui suốt cả cuộc đời.

3 Vợ hiền là số tốt phận may
dành cho những người kính sợ Đức Chúa :

4 Giàu hay nghèo, lòng vẫn cứ an vui,
lúc nào nét mặt cũng tươi cười.

5 Có ba điều làm tôi sợ hãi,
và điều thứ bốn làm tôi phải kinh hồn :
dân thành chia rẽ, quần chúng tụ tập,
người ta cáo gian nhau : tất cả đều đáng sợ hơn
cái chết.

6 Nhưng khi bà này nổi ghen với bà kia
thì thật mới nát gan nát ruột,
và trong mọi chuyện đó, chính cái lưỡi đã gieo
tai rắc họa.

7 Người đàn bà xấu thì như cái ách lỏng lẻo,

chế ngự được thứ đó như nắm được bọ cạp.

8 Đàn bà say sưa khiến người ta nổi giận,
cái nhục của thị, thị cũng không che.

9 Mất lắng lơ của người đàn bà để lộ thói dâm
đăng :

cách liếc mắt đưa tình khiến ai cũng nhận ra.

10 Trước một đứa con gái trơ trên,
con hãy giữ mình cho cẩn tắc :
thấy con sơ hở là nó lợi dụng ngay.

11 Trước cái nhìn táo bạo của nó,
con hãy giữ gìn cho cẩn thận,
và đừng bỏ ngỡ nếu nó không để ý đến con.

12 Như người lữ khách khát nước há miệng ra,
gặp đâu uống đó,
cô ả cũng ngồi lê khắp đầu đường xó chợ,
khách nào cũng đi.

13 Vợ có duyên thì chồng hạnh phúc,
vợ khôn khéo thì chồng được nở mặt nở mày.

14 Phụ nữ ít nói là quà Đức Chúa ban,
không chi sánh bằng người có giáo dục.

15 Phụ nữ nét na là ân phúc tuyệt vời ;
không chi quý giá bằng người tiết hạnh.

16 Người vợ hiền trong cửa nhà ngăn nắp
đẹp như vàng hồng trên chốn cao xanh của Đức
Chúa.

17 Khuôn mặt diễm kiều với thân hình cân đối
ví như ngọn đèn toả sáng trên giá đèn thờ.

18 Đôi chân thon thả với gót chân vững chắc
khác chi trụ vàng trên đế bạc.

28 Có hai chuyện khiến tôi buồn lòng
và chuyện thứ ba làm tôi nổi giận :
chiến sĩ sa cơ vì nghèo túng, trí thức bị coi như
rác rưởi,
chính nhân lại đeo đuổi việc gian tà :
Đức Chúa sẽ để cho nó chết vì gươm.

29 Làm thương mại khó tránh khỏi tham lam,
đi buôn bán không thoát được tội lỗi.

27 1 Vì ham lợi mà nhiều người mắc lỗi,
mãi làm giàu, người ta cứ ngoảnh mặt làm ngơ.

2 Chiếc cọc cắm sâu vào kẽ đá,
tội lỗi cũng ăn sâu vào việc mua đi bán lại.

3 Ai không bền lòng kính sợ Đức Chúa,
cửa nhà người đó sẽ sớm bị sụp đổ.

4 Sàng rồi, trấu ở lại sàng,
nói ra, cái dở rõ ràng thấy ngay.

5 Có thử lửa mới biết bình thợ gốm,
nghe chuyện trò, biết ai rơm ai hay.

6 Xem quả thì biết vườn cây,
nghe lời miệng nói biết lòng người.

7 Chớ vội khen, khi người chưa lên tiếng :
muốn biết người, phải nghe miệng nói năng.

8 Theo đuổi sự công chính, rồi ra con sẽ đạt,
con sẽ mặc lấy nó như tấm áo huy hoàng.

9 Chim cùng loại tìm đậu chung một chỗ,
sự thật tìm về với những kẻ chân thật.

10 Sự tử rình mò,
tội lỗi cũng rình rập những kẻ làm điều bất
chính.

11 Người đạo hạnh luôn ăn nói khôn ngoan,
kẻ dại khờ thì như mặt trăng hay thay đổi.

12 Với kẻ ngu si, con đừng mất thì giờ,
với người hiểu biết, con hãy rán ngồi lại.

13 Bọn đần độn nói ra là gây bực tức,
chúng phá lên cười giữa thú vui tội lỗi.

14 Kẻ hay thề mở miệng là người ta dựng tóc gáy,
nghe chúng cãi cọ là phải bịt tai.

15 Bọn kiêu ngạo cãi nhau là đổ máu,
chẳng ai nghe nổi lời chúng nhục mạ nhau.

16 Tiết lộ bí mật thì chẳng còn ai tin,
và không kiếm được bạn tâm tình nữa.

17 Hãy tha thiết với bạn bè và hết lòng trung tín,
nhưng nếu đã tiết lộ bí mật của ai,
thì đừng chạy theo họ nữa.

18 Vì, như ai đó mất đi kẻ mình để cho chết,
con cũng đánh mất tình bạn của người thân.

19 Chim trong tay, con để bay vụt mất,
để mất người thân, con chẳng gặp lại đâu.

20 Đừng chạy theo họ : họ xa quá rồi,
họ thoát được con như sơn dương thoát bầy.

21 Vết thương có thể băng bó, lãnh nhục có thể bỏ
qua,
chứ tiết lộ bí mật rồi thì chẳng còn chi hy vọng.

22 Kẻ nháy mắt thì mưu đồ điều xấu xa,

và không ai làm cho nó bỏ được.

23 Trước mắt con, nó nói năng ngọt xớt,
sững sờ kinh ngạc trước từng lời của con,
nhưng sau lưng, nó đổi cung đổi giọng,
biến lời con thành những điều gai chướng.

24 Tôi vốn ghét nhiều điều,
nhưng chẳng ghét chi bằng hạng người đó
và Đức Chúa cũng sẽ ghét nữa.

25 Tung đá lên cao, đá sẽ rớt xuống đầu mình.
Đánh lén người, sẽ bị người đánh lại đau hơn.

26 Ai đào hố sẽ sa xuống hố,
kẻ gài bẫy sẽ mắc vào bẫy.

27 Ai làm điều xấu sẽ bị cái xấu đè bẹp
mà chẳng biết cái xấu đến từ đâu.

28 Kẻ kiêu căng chuyên nhục mạ, châm biếm,
nhưng luôn có nguy cơ bị báo thù
như con mồi luôn bị sư tử rình rập.

29 Ai thấy kẻ lành vấp ngã mà vui mừng,
người đó sẽ sa bẫy,
sẽ bị đau khổ dày vò ngay khi còn sống.

30 Oán hờn và giận dữ là những điều ghê tởm,
về chuyện đó kẻ tội lỗi có biệt tài.

28 1 Kẻ báo thù sẽ chuốc lấy báo thù của Đức Chúa,
tội lỗi nó, Người xem xét từng ly.

2 Hãy bỏ qua điều sai trái cho kẻ khác,
thì khi bạn cầu khẩn, tội lỗi bạn sẽ được tha.

3 Người với người cứ nuôi lòng hờn giận,
thế mà lại xin Đức Chúa chữa lành !

4 Nó chẳng biết thương người đồng loại,
mà lại dám xin tha tội cho mình !

5 Nó chỉ là người phạm mà để tâm thù hận,
thì ai sẽ xin tha tội cho nó ?

6 Hãy nhớ đến ngày tận số
mà chấm dứt hận thù,
nhớ mình sẽ phải hao mòn và phải chết
mà trung thành giữ các điều răn.

7 Hãy nhớ đến các điều răn
mà đừng oán hờn kẻ khác,
nhớ đến giao ước của Đấng Tối Cao
mà không chấp nhất điều làm lỗi.

8 Tránh đôi co, con sẽ bớt phạm tội,

vì người hung hăng thì hay gây gỗ.

9 Người tội lỗi làm cho bè bạn nên bất hoà,
gây chia rẽ giữa những người hoà thuận.

10 Củi khô thì lửa bốc, càng nóng càng cãi hăng,
càng khoẻ càng nóng tính, càng giàu càng dễ
giận.

11 Tự nhiên gây gỗ là châm mồi cho lửa,
khi không giành giật là gây chuyện đổ máu.

12 Thổi vào tàn lửa, lửa sẽ bùng lên,
nhỏ lên nó, nó sẽ tắt ngúm.
Tất cả đều do miệng của con.

13 Đáng nguyên rửa thay kẻ nói xấu, nói hành, kẻ
nói lời hai ý,
gây chia rẽ giữa bao người đang hoà thuận.

14 Còn có kẻ nói một lời ba bốn ý :
chính vì nó mà bao nhiêu người phải chao đảo,
lưu lạc từ nước nọ tới nước kia.
Cũng vì nó mà các thành trì kiên cố phải sụp đổ,
nhà cửa những người quyền quý phải tan
hoang.

15 Kẻ nói một lời ba bốn ý
còn làm bao nhiêu người vợ đảm đang bị chồng
bỏ,
không được hưởng công lao khó nhọc của
mình.

16 Ai nghe theo nó sẽ không được nghỉ ngơi,
không được sống yên hàn.

17 Đòn vọt làm thân thể bầm tím,
nhưng cái lưỡi làm dập gãy cả xương.

18 Có nhiều kẻ gục ngã vì lưỡi kiếm,
nhưng làm sao sánh được
với những kẻ gục ngã vì lưỡi người ?

19 Phúc thay ai ẩn mình xa cái lưỡi,
không gặp phải lúc nó nổi lời đĩnh,
không phải kéo lê cái ách của nó,
không bị nó trói buộc bằng xiềng xích gông cùm.

20 Vì ách của cái lưỡi là ách sắt,
và xiềng của nó là xiềng đồng.

21 Thật là thâm hiểm, cái chết nó gây ra,
nhưng vào âm phủ còn hơn chịu đựng nó.

22 Chỉ có người đạo đức là nó chẳng làm chi được,

nó cũng không thiêu đốt được họ trong lửa của
nó.

23 Còn những kẻ xa lìa Đức Chúa sẽ bị nó nuốt
chửng
và thiêu đốt không ngơi.
Như con sư tử, nó nhảy chồm lên họ,
như con báo, nó xé họ nát thây.

24 Nay, nhà cửa ruộng vườn, hãy lấy gai rào lại,
bạc vàng của con, hãy cột cho thật chắc.

25 Ăn nói thì phải cân nhắc đắn đo,
miệng con phải như là cửa có khoá.

26 Hãy ý tứ, đừng để lỗ lòi,
kẻo vấp ngã trước kẻ rình rập con.

29 1 Kẻ thương người thì biết cho vay mượn,
tiếp tay với người là tuân giữ điều răn.

2 Khi người ta cần, con hãy cho vay mượn,
khi con vay mượn, hãy trả đúng hạn kỳ.

3 Hãy giữ lời và trung tín luôn luôn,
thì bất cứ lúc nào cần điều chi, con cũng sẽ
được.

4 Nhiều người coi của vay mượn như của nhặt
ngoài đường,
khiến ai giúp họ cũng buồn phiền chán nản.

5 Trước khi nhận, họ hôn tay chủ nợ,
nói ngon nói ngọt về của cải người ta,
nhưng đến hạn trả thì lại khất lần,
thay vì trả, chỉ buông lời than tiếc
và còn đổ thừa cho hoàn cảnh.

6 Họ có sức trả phân nửa đã là may,
và chủ nợ coi như đã nhặt được của ngoài
đường.

Còn không thì chủ nợ mất toi tiền bạc,
và vô cớ lại có thêm một kẻ thù,
chỉ lẳng mạ chửi bới thay vì trả nợ,
chỉ khinh khi thay vì tôn kính.

7 Nhiều người không cho vay
chẳng phải vì ác độc, nhưng chỉ vì sợ bị bóc lột
vô cớ.

8 Tuy nhiên, hãy rộng lượng với kẻ nghèo hèn,
đừng chần chừ khi phải bố thí.

9 Theo luật dạy, con hãy đón tiếp kẻ khó nghèo,

vì họ túng quẩn, đừng để họ ra về tay trắng.
10 Hãy bỏ tiền ra giúp người anh em bạn hữu,
đừng đem chôn dưới đá kéo nó hư đi.
11 Hãy theo lệnh Đấng Tối Cao mà sử dụng của
cải,
việc đó còn ích lợi cho con hơn cả vàng.
12 Rộng tay bố thí là con chất đầy kho lẫm,
và con sẽ thoát mọi nỗi gian nguy.
13 Cửa bố thí sẽ nên vũ khí giúp con chống địch
thù
lợi hại hơn cả khiên dày giáo nhọn.
14 Người tốt bụng đứng ra bảo lãnh cho kẻ khác,
kẻ mất liêm sỉ mới bỏ mặc người ta.
15 Đừng quên ơn người bảo lãnh cho con
bởi người ấy đã vì con mà thí mạng.
16 Ân huệ người bảo lãnh, kẻ tội lỗi không đếm xỉa
gì ;
người đã cứu mạng mình, đũa vô ơn không
buồn nghĩ tới.
17 Vì đứng ra bảo lãnh, nhiều người giàu có mất
hết gia tài,
và chao đảo như gặp sóng lớn ngoài biển khơi.
18 Cũng vì đứng ra bảo lãnh
mà nhiều người quyền thế phải lưu vong
và phiêu bạt giữa những dân xa lạ.
19 Kẻ tội lỗi đánh liều bảo lãnh
mong kiếm chác lợi lộc ít nhiều
là liều mình lãnh lấy án phạt.
20 Hãy nâng đỡ kẻ khác tùy sức con,
nhưng cẩn thận giữ mình kéo ngã.
21 Cuộc sống đòi tối thiểu phải có
nước uống, cơm ăn, áo mặc
và một căn nhà để nương thân.
22 Sống nghèo dưới mái tranh của mình
còn hơn ăn sang mà đi ở nhờ người khác.
23 Có nhiều có ít, con cũng hãy bằng lòng,
để khỏi phải nghe người ta trách là đồ ăn bám.
24 Ở nhờ hết người này đến người nọ,
cuộc sống của con sẽ thật đáng buồn,
vì ở đậu nhà người ta, con chẳng dám hé
miệng.
25 Con phải hầu bàn và tiếp rượu cho khách

mà chẳng ai thèm cảm ơn.
Và chua chát nhất là phải nghe những lời này :
"Lại đây sắp bàn đi, đồ ăn bám !
Cầm gì vậy, đưa ta một miếng coi !"
27 - "Đi đi, đồ ăn bám,
để cho khách quý ghé thăm.
Anh của ta sắp đến, ta cần một căn phòng."
28 Người hiểu biết đau lòng, vì bị khiển trách là đồ
ở đậu,
hoặc bị mắng nhiếc là đũa nợ nần
30 1 Thương con thì cho roi cho vọt,
sau này sẽ vui sướng vì con.
2 Ai biết giáo dục con sẽ được thoải lòng về con,
và được hãnh diện với những người quen biết.
3 Ai biết dạy con mình sẽ khiến kẻ thù phải phát
ghen,
và sẽ được sung sướng trước mặt bạn bè.
4 Người cha có chết thì cũng như chưa chết,
vì đã để lại đũa con giống như mình.
5 Khi còn sống, ông nhìn con mà vui sướng,
giờ chết đến, sẽ không phải buồn phiền,
6 Trước kẻ thù, ông để lại một người biết bênh
quyền lợi,
với bạn hữu, một người biết thi ân.
7 Ai nuông chiều con, ắt phải băng thương tích
cho nó,
nó mà kêu la, là ruột gan người ấy rối bời.
8 Ngựa không thuần sẽ thành ngựa bất kham,
con buông thả sẽ nên con mất dạy.
9 Cưng con đi, nó sẽ làm bạn hoảng hốt,
giỡn với nó, nó sẽ làm bạn buồn phiền.
10 Đừng đùa cợt với nó, kéo phải đau khổ với nó,
và cuối cùng bạn sẽ phải cắn răng mà chịu.
11 Khi nó còn niên thiếu,
đừng để nó tự quyền.
12 Khi nó còn bé nhỏ, cứ thẳng tay trừng phạt,
kéo nó ra bắt trị, thì chẳng vâng lời nữa đâu.
13 Hãy giáo dục và rèn luyện con bạn,
để khỏi phải chịu cảnh hỗn hào.
14 Nghèo mà cơ thể lành mạnh cường tráng,
còn hơn giàu mà thân xác ốm o xo bại.

15 Khoẻ mạnh và tráng kiện thì hơn mọi thứ bạc
vàng,
một thân hình vạm vỡ thì hơn cả gia tài vô tận.

16 Không của cải nào bằng sức khoẻ của thân xác,
chẳng vui sướng nào hơn niềm vui của con tim.

17 Chết còn hơn là sống cay cực,
yên giấc ngàn thu còn hơn bị bệnh suốt đời.

18 Cao lương mỹ vị đặt trước kẻ đấng miệng lười
ăn,
chẳng khác chi thức ăn cúng trên mồ mả.

19 Cửa cúng ích gì cho tượng thần,
vì nó không thể ăn cũng chẳng ngủi được gì ?
Kẻ bị Đức Chúa phạt cho mắc bệnh thì cũng vậy

:

20 Vị hoạn quan ôm cô trinh nữ mà thờ dài thế nào,
thì nó cũng trở mắt nhìn rồi thờ dài như thế.

21 Chớ để (tâm) hồn con chìm đắm trong phiền
muộn,
cũng đừng để mình nặng trĩu những ưu tư.

22 Tâm hồn sướng vui thì con người giàu sức
sống,
niềm vui sẽ kéo dài tuổi thọ.

23 Hãy ru ngủ hồn con và trấn an cõi lòng,
nỗi buồn chán, hãy đẩy xa con,
vì nó đã làm cho nhiều kẻ vong mạng,
chứ không hề đem lại lợi ích chi.

24 Nóng nảy, bực bội khiến ngày đời bị rút ngắn,
và lo lắng làm cho già trước tuổi.

25 Lòng thơ thới thì miệng thấy ngon,
thường thức được đồ ăn thức uống.

31 1 Thức đêm vì của cải làm hao mòn thân xác,
bận tâm về nó sẽ mất giấc ngủ ngon.

2 Bận tâm vì sinh kế cũng không sao chợp mắt,
lâm cơn bệnh nặng là mất giấc ngủ ngon.

3 Người giàu vất vả thì của cải gia tăng,
ngưng làm việc là đi tìm lạc thú.

4 Người nghèo vất vả vẫn thiếu hụt miếng ăn,
ngưng làm việc là bản cùng thiếu thốn.

5 Đã ham tiền không sao công chính được,
chạy theo lợi lộc ắt sẽ lỗi lầm.

6 Bạc tiền khiến cho bao người sa ngã,

thế nào cũng đưa họ đến hư vong.

7 Nó là cái bẫy cho ai say mê nó,
hết mọi kẻ ngu si sẽ sa vào.

8 Phúc thay ai giàu có mà vô tội,
không chạy theo của cải, tiền tài.

9 Người đó là ai để chúng ta khen là có phúc,
vì trong dân mình người đó khiến cho bao người
thán phục ?

10 Ai đã trải qua thử thách đó và nên hoàn hảo ?
Người ấy có lý do để tự hào.
Ai có thể phạm lỗi mà không phạm lỗi
có thể làm điều ác mà đã không làm ?

11 Cửa cải người ấy sẽ tồn tại,
công đức người ấy sẽ được cộng đoàn tán
dương.

12 Khi ngồi trước mâm cao cỗ đầy, đừng hả hê
thốt lên :
"Chà ! Thịnh soạn quá !"

13 Hãy nhớ rằng : mắt hau háu là điều chẳng hay.
Có thụ tạo nào tệ hơn con mắt ?
Gặp chi nó cũng phát khóc (vì thèm).

14 Miếng người khác đã nhaim, con đừng đưa tay
tới,
đừng giành với họ trên cùng một đĩa.

15 Hãy suy bụng ta mà nghĩ ra bụng người,
làm việc gì cũng phải đấn đo cân nhắc.

16 Những món đã dọn ra,
hãy ăn làm sao cho xứng một con người,
đừng nhai nhồm nhoàm kéo bị khinh chê.

17 Hãy tỏ ra có giáo dục mà buông đĩa trước.
Đừng háu ăn kéo người ta bực mình.

18 Chung mâm với nhiều người, con đừng cầm
đũa trước.

19 Người có giáo dục thì chút ít cũng vừa,
trên giường nằm sẽ không tức bụng.

20 Ăn chừng mực sẽ ngủ thoải mái,
thức dậy sớm, tâm hồn được thanh thoi ;
kẻ ăn uống quá độ thì mất ngủ đã đành,
mà còn bị thượng thổ hạ tả.

21 Nếu đã bị ép phải ăn,
hãy đứng lên ra ngoài mà ói, con sẽ thấy dễ
chịu.

22 Con ơi, hãy nghe ta, chớ có khinh thường,
sau này con sẽ thấy là ta nói đúng :
Trong mọi việc con làm, hãy giữ chừng giữ
mức,
thì chẳng bệnh tật nào chạm tới con.

23 Chủ nhà hào hoa, người người ca tụng,
thiên hạ còn kể mãi về lòng tốt của ông.

24 Chủ nhà sên so, cả làng đàm tiếu,
thiên hạ có kể về sự hẹp hòi đó thì cũng phải
thôi.

25 Khi uống rượu, đừng lên mặt anh hùng,
vì rượu đã làm cho lắm kẻ ra thân tàn ma dại.

26 Như lửa thử độ bền của thép,
rượu cũng thử lòng người
trong cuộc đọ sức anh hùng lưu linh.

27 Rượu đem lại cho con người sức sống,
nếu biết uống có chừng có mực.
Sống không có rượu thì sống làm chi ?
Rượu đã được tạo thành cho người ta phần
khỏi.

28 Tâm hồn sung sướng, lòng dạ hân hoan,
nếu uống rượu đúng thời đúng mức.

29 Thật cay đắng cho tâm hồn
khi quá chén vì bị nói khích và ngã quy.

30 Ma men khiến đưa ngu nổi khùng mà chuốc hoạ
vào thân :
sức lực tiêu hao, mình mang thương tích.

31 Trong tiệc rượu, đừng khiêu khích kẻ đồng bàn,
đừng hạ nhục nó lúc nó đang vui nhộn,
đừng buông lời trách móc,
cũng đừng đòi nợ nó kéo nó nổi sùng.

32 1 Được đặt làm chủ toạ ư ? Con đừng có lên mặt
:
giữa thực khách, hãy xử sự như một người
đồng bàn ;
lo cho người ta, rồi mới ngồi vào chỗ.

2 Chu toàn mọi bổn phận xong,
con hãy yên vị và chung vui với mọi người,
rồi lãnh triều thiên thường tài tổ chức.

3 Nếu là bô lão, xin cứ phát biểu, đó là điều hợp lý
hợp tình.

Xin cứ nói như ngài hiểu biết,
nhưng xin đừng cản trở việc đàn ca.

4 Nhạc đang tấu thì xin đừng thao thao bất tuyệt,
vì như vậy là dạy khôn không đúng lúc.

5 Tiệc rượu có tiếng hát cung đàn
ví như nhẫn vàng đính ấn hồng ngọc.

6 Rượu hảo hạng, nhạc du dương,
như khung vàng ghép triệu ngọc bích.

7 Nếu còn trai trẻ, hãy nói lúc cần.
Và khi được mời, cũng chỉ nói hai lần là tối đa.

8 Hãy nói cho gọn, ít lời, nhiều ý,
làm như kẻ vừa quán triệt vấn đề, vừa biết nín
thinh.

9 Giữa hàng quyền chức, con đừng làm như kẻ
bằng vai ;
và khi người khác nói, con chớ có bô bô cái
miệng.

10 Như chớp loè lên trước khi sấm nổ rền,
mối thiện cảm cũng đón chờ con người khiêm
tốn.

11 Tan tiệc thì đứng lên, đừng ngồi nán lại.
Về nhà ngay, chớ có la cà.

12 Tại nhà, hãy giải trí vui chơi và làm chi tùy thích,
nhưng đừng ăn nói kiêu căng mà mang tội.

13 Về mọi chuyện trên đây, hãy ca ngợi Đấng tạo
thành con,
Đấng ban cho con dồi dào ân phúc.

14 Kẻ kính sợ Đức Chúa thì đón nhận lời giáo
huấn.
Ai từ sáng sớm đã kiếm tìm Người, sẽ được
đoái thương.

15 Ai tìm hiểu Lề Luật sẽ thám nhuần Lề Luật,
còn với kẻ giả hình, Lề Luật trở thành cơ vấp
ngã.

16 Ai kính sợ Đức Chúa sẽ nhận ra lẽ phải ;
việc tốt họ làm sẽ rực rỡ như ánh quang.

17 Người tội lỗi khước từ lời khiển trách,
tìm đủ lẽ để làm theo ý mình.

18 Người biết suy nghĩ không coi thường ý kiến kẻ
khác.
Quân ngoại bang và phường tự đắc
thì chẳng biết sợ hãi là gì.

19 Dừng hành động mà không suy nghĩ,
để không phải hối hận về việc mình làm.

20 Đường gồ ghề, con chớ đặt chân, kéo vấp phải
đá.

21 Đường bằng phẳng, con đừng ý y.

22 Cả con cái, cũng phải dè chừng.

23 Trong mọi việc làm, hãy biết tự tin,
đó cũng là tuân giữ mệnh lệnh.

24 Ai tin tưởng Lễ Luật thì gắn bó với lệnh truyền.
Kẻ cậy trông Đức Chúa sẽ chẳng hề thua thiệt.

33 1 Ai kính sợ Đức Chúa sẽ không gặp tai ương,
có bị thử thách, họ cũng thoát khỏi.

2 Người khôn thì không ghét bỏ Lễ Luật,
còn kẻ giả hình giữ Lễ Luật
thì cũng như con tàu giữa phong ba.

3 Người hiểu biết đặt trọn niềm tin nơi Lễ Luật.
Đối với họ, Lễ Luật đáng tin
như lời sấm đối với người thỉnh vấn.

4 Phải nói gì, hãy chuẩn bị sẵn,
như thế, con sẽ được lắng nghe.
Hãy tổng hợp kiến thức của con trước khi ứng
đáp.

5 Lòng dạ kẻ ngu đàn ví tựa bánh xe.
Lý luận của nó như trục xe quay tít.

6 Kẻ ưa thích châm chọc bạn bè
khác nào con ngựa giống, nó vẫn hí ..., dù
người cỡi là ai.

7 Tại sao lại có ngày này trọng hơn ngày khác,
ánh sáng ngày nào mà chẳng do mặt trời ?

8 Ấy là vì chúng đã được phân biệt
ngay trong tư tưởng của Đức Chúa.
Người đã ấn định thời tiết và các ngày lễ khác
nhau.

9 Có những ngày Người đề cao và thánh hoá,
cũng có những ngày Người kể vào số ngày
thường.

10 Mọi người đều bởi đất,
cả A-đam cũng bởi đất mà được tạo thành.

11 Do thượng trí, Đức Chúa đã phân biệt kẻ này
người nọ,
đã ấn định đường đời họ khác nhau.

12 Kẻ thì được Người nâng cao và giáng phúc,
kẻ thì được Người thánh hoá và cho ở bên,
còn kẻ khác bị Người nguyên rửa và hạ xuống
thấp,
lật nhào họ khỏi chỗ đứng của họ.

13 Như nắm đất thó anh thợ gốm cầm trong tay,
đàng nào nó cũng phải theo như anh muốn,
cũng vậy, con người ở trong tay Đấng tạo
thành,
Người sẽ trả cho ai nấy theo như Người thẩm
định.

14 Có dữ thì cũng có lành, có chết thì cũng có
sống.
Cũng thế, có người đạo hạnh thì cũng có kẻ tội
lỗi.

15 Vậy hãy nhìn ngắm mọi công trình của Đấng Tối
Cao,
từng đôi một, công trình đối lại công trình.

16 Phần tôi, kể đến sau cùng, tôi cũng đã thức
khuya,
như người đi mót đến sau thợ hái trái.

17 Nhờ phúc lộc Đức Chúa, tôi đã theo kịp,
và, như mọi tay thợ, tôi đã chất nho đầy bồn.

18 Hãy hiểu cho rằng tôi vất vả đâu phải cho mình
tôi,
nhưng còn cho tất cả những ai muốn thu thập
kiến thức.

19 Xin hãy nghe tôi, thưa quý vị quan chức trong
dân ;
xin lắng tai để ý, thưa quý vị lãnh đạo cộng
đoàn.

20 Bao lâu con còn sống,
đừng để vợ con, anh em, bạn bè điều khiển con.
Đừng trao của cải cho người khác,
kẻo rồi lại tiếc xót mà phải xin lại.

21 Bao lâu còn sống, còn chút hơi tàn,
đừng phó mặc thân con cho người nào bất cứ.

22 Vì thà để con cái nài xin con,
còn hơn con phải ngóng trông bàn tay chúng.

23 Trong mọi việc con làm, hãy nắm quyền điều
khiển,
đừng để thanh danh con bị lu mờ.

24 Đến ngày kết thúc cuộc đời, lúc con phải chết,
khi ấy hãy phân chia gia tài.

25 Cỏ rơm, roi đòn và đồ nặng phải chờ, đó là
phần của lừa.
Bánh mì, kỷ luật và công việc phải làm là phần
của gia nhân.

26 Dùng kỷ luật ép nó làm lưng, con sẽ được nghỉ
ngơi.
Nếu nói tay với nó, nó sẽ tìm tự do.

27 Ách và dây cương mới ghi được cỏ lừa,
cực hình và những cuộc tra khảo
mới gò được lừa ở bất lương.

28 Phải thúc nó làm việc kéo nó ra lười biếng,
vì, "nhàn cư vi bất thiện."

29 Hãy bắt nó làm những việc nó phải làm ;
nó không tuân lệnh thì cùm chân nó lại.

30 Nhưng đừng nghiêm ngặt với bất cứ người nào,
và đừng làm gì trái lẽ phải.

31 Nếu con chỉ có một gia nhân, hãy coi nó như
bản thân mình,
vì giá sỡ hữu nó là xương máu.

32 Nếu con chỉ có một gia nhân, hãy lấy tình anh
em mà đối xử,
vì con cần nó như cần chính sự sống mình.

33 Nếu vì con xử tệ mà nó bỏ trốn,
thì biết đường nào mà kiếm cho ra ?

34 1 Kẻ ngu muội hy vọng hão huyền giả dối,
đưa đại bay cao nhờ đôi cánh mộng mơ.

2 Tin vào mộng寐 thì khác nào bắt bóng và đuổi
theo gió.

3 Mộng寐 chỉ phản ánh những cái bên ngoài
như gương soi cho thấy khuôn mặt.

4 Từ dư bản, có gì sạch được sao ?
Từ giả dối, có chi thật được nào ?

5 Bói toán, rút quẻ, chiêm bao cũng đều hão
huyền cả,
như những tưởng tượng của phụ nữ sắp sinh
con.

6 Nếu đó không phải do Đấng Tối Cao
muốn viếng thăm con mà gửi tới,
thì con đừng để tâm đến làm gì.

7 Bởi chưng mộng寐 đã khiến cho bao người làm
lạc ;
họ gục ngã vì hy vọng vào đó.

8 Không có gian dối, Lễ Luật mới được chu toàn ;
lời nói có chân thành, khôn ngoan mới trọn vẹn.

9 Người khôn ba hiểu rộng biết nhiều.
Kẻ giàu kinh nghiệm phát biểu thật thông minh.

10 Ai không từng trải thì hiểu biết nông cạn,
còn người khôn ba thì lanh lợi, tháo vát.

11 Trong những chuyến du hành, tôi đã được thấy
nhiều chuyện,
đã hiểu nhiều mà không thể nói hết.

12 Đã nhiều lần tính mạng tôi lâm nguy,
nhưng nhờ kinh nghiệm, tôi đã thoát chết.

13 Những người kính sợ Đức Chúa sẽ được sống
lâu dài,
vì họ cậy trông vào Đấng cứu thoát họ.

14 Ai kính sợ Đức Chúa thì không sợ hãi gì,
họ không run rẩy, vì chính nơi Người, họ hằng
cậy trông.

15 Phúc thay tâm hồn kẻ kính sợ Đức Chúa !
Họ nương tựa vào ai ? Và ai nâng đỡ họ ?

16 Đức Chúa để mắt trông nom những ai yêu mến
Người.
Người là khiên mộc vững chắc, là sức mạnh đỡ
nâng, l
à tàn che gió nóng, là bóng mát giữa trưa.
Người giữ gìn cho khỏi vấp ngã, và bảo vệ cho
khỏi té nhào.

17 Người nâng cao tâm hồn, sáng soi con mắt,
Người ban sức khỏe, sự sống và phúc lành.

18 Dâng của bất chính làm hy lễ là trò nhạo báng ;
lễ phẩm của lừa bất lương sẽ không được chấp
nhận.

19 Lễ vật kẻ gian ác dâng lên
chẳng được Đấng Tối Cao chấp nhận.
Không vì nhiều hy lễ mà tội lỗi được Người thứ
tha.

20 Lấy của người nghèo mà dâng làm hy lễ
thì cũng như sát tế lừa con trước mặt cha nó.

21 Người túng nghèo còn chút bánh độ thân,
ai lấy đi là kẻ hút máu.

22 Cướp phương tiện sống của kẻ khác là giết người ;
đoạt lương của người làm thuê là gây đổ máu.

23 Kẻ dựng xây, người phá đổ,
chỉ toàn khổ cực, chứ ích lợi gì ?

24 Kẻ cầu xin, người nguyên rủa :
Vị Chúa Tể sẽ nghe tiếng ai ?

25 Kẻ đụng vào người chết, được tấy uế rồi, lại
đụng vào nữa,
thanh tẩy kiểu đó, nào được ích lợi gì ?

26 Cũng thế, kẻ ăn chay đền tội,
rồi đi phạm lại vẫn những tội ấy,
hỏi ai sẽ nghe lời nó cầu xin ?
Hạ mình kiểu đó, nào được ích lợi gì ?

35 1 Tuân giữ Lễ Luật là làm cho lễ phẩm thêm
phong phú.
Gắn bó với lệnh truyền là dâng lễ kỳ an.

2 Tỏ lòng biết ơn là dâng bột tinh hảo,
làm việc bố thí là dâng lễ ngợi khen.

3 Từ bỏ gian tà thì đẹp lòng Đức Chúa,
chấm dứt bất công là dâng lễ đền tội.

4 Tuy vậy, đừng đến trước nhan Đức Chúa tay
không,
vì tất cả những gì phải dâng đều do lệnh truyền.

5 Lễ phẩm của người công chính như mỡ đổ trên
bàn thờ
xông mùi thơm ngào ngạt trước Đấng Tối Cao.

6 Hy lễ của người công chính được chấp nhận,
và phần kỷ vật sẽ không bị lãng quên.

7 Hãy tôn vinh Đức Chúa với tấm lòng quảng đại,
đừng bớt xén của đầu mùa tay con làm ra.

8 Dâng cúng chi, cũng phải giữ nét mặt tươi cười
;
dâng hiến của thập phân, hãy hân hoan vui vẻ.

9 Với tấm lòng quảng đại, hãy dâng hiến Đấng Tối
Cao
tùy theo những gì Người ban tặng
và tùy theo khả năng con có.

10 Vì Đức Chúa là Đấng thưởng công,
sẽ trả lại cho con gấp bảy lần.

11 Đừng hối lộ, Người chẳng nhận đâu.

Đừng ý vào hy lễ bất chính.

12 Vì Đức Chúa là Đấng xét xử,
Người chẳng thiên vị ai.

13 Người không vị nể mà làm hại kẻ nghèo hèn,
nhưng nghe lời kêu xin của người bị áp bức.

14 Người không coi thường lời khẩn nguyện của kẻ
mồ côi,
hay tiếng than van của người goá bụa.

15 Nước mắt quả phụ lại không giàn giụa trên gò
má,
và tiếng bà kêu lại chẳng cáo tội kẻ làm bà phải
khóc sao ?

16 Kẻ phục vụ Đức Chúa theo ý Người sẽ được
Người chấp nhận,
lời họ kêu xin sẽ vọng tới các tầng mây.

17 Lời nguyện của người nghèo vượt ngàn mây
thẳm.
Lời nguyện chưa tới đích, họ chưa an lòng.

18 Họ sẽ không rời đi bao lâu Đấng Tối Cao chưa
đoái nhìn,
chưa xét xử cho người chính trực và thi hành
công lý.

19 Đức Chúa không trì hoãn,
không bắt họ đợi lâu.

20 Sẽ đến lúc Người đập gãy lưng bọn tàn ác,
và báo oán chư dân.

21 Sẽ đến lúc Người tiểu trừ lũ ngạo ngược,
đập tan vương trượng bọn ác nhân.

22 Sẽ đến lúc Người trả cho ai nấy theo việc họ
làm,
và xét xử hành động của người ta theo ý hướng
của họ.

23 Sẽ đến lúc Người phân xử cho dân Người,
khiến họ vui mừng vì được Người thương xót.

24 Đẹp thay lòng thương xót của Người giữa buổi
gian truân,
khác chi mây trời đổ mưa thời nắng hạn !

36 1 Lạy Thiên Chúa là Chúa Tể muôn loài,
xin đủ lòng thương và nhìn đến chúng con.
Xin làm cho muôn dân sợ hãi Chúa.

2 Xin giơ tay đè xuống dân ngoại,

để chúng thấy rõ : Ngài thật uy quyền.

3 Ngài đã cho chúng thấy : Ngài quả thật là thánh trong cách đối xử với chúng con, thì xin cho chúng con cũng thấy : Ngài thật là cao cả trong cách đối xử với chúng con,

4 để chúng nhận biết Ngài, như chúng con từng nhận biết xưa nay : ngoài Ngài ra, lạy Đức Chúa, chẳng còn Thiên Chúa nào khác nữa.

5 Xin cho tái diễn những điềm thiêng và lạ làm những dấu lạ khác. Xin cho cánh tay hùng mạnh Ngài được vẻ vang hiển hách.

6 Xin nổi giận và trút cơn lôi đình, tiêu diệt đối phương và đập tan quân địch.

7 Xin rút ngắn hạn kỳ và nhớ lời thề hứa, để thiên hạ truyền rao vĩ nghiệp của Ngài.

8 Ước gì kẻ thoát thân cũng bị lửa giận nuốt sống và bọn hà hiếp dân Ngài bị diệt vong.

9 Xin đập bể đầu bọn thủ lãnh cừu địch những kẻ vẫn huênh hoang : "Ta đây, ai sánh bằng !"

10 Các chi tộc Gia-cóp, nguyện Chúa thương quy tụ cả về.

Xin thương trả lại phần gia sản như Chúa đã cho họ thừa ban đầu.

11 Lạy Đức Chúa, xin đủ lòng thương Ít-ra-en là đoàn dân đã từng mang danh Chúa, và được Ngài kể như con đầu lòng.

12 Xin thương thành Giê-ru-sa-lem của Chúa, là thánh đô, là nơi Ngài nghỉ.

13 Xin làm cho khắp cả Xi-on vang lời tường thuật những kỳ công của Chúa, và làm cho thánh điện được rực rỡ ánh vinh quang của Ngài.

14 Xin làm chúng bệnh vực những gì Ngài đã tạo dựng thừa ban đầu, những lời sấm đã tuyên nhân danh Ngài, xin thực hiện.

15 Xin ân thưởng những ai vững chí trông đợi Ngài,

để các ngôn sứ của Ngài được mọi người tin tưởng.

16 Lạy Đức Chúa, xin nghe lời những kẻ (chạy đến) kêu van như lời ông A-ha-ron cầu phúc cho dân Ngài.

17 Và mọi người trên mặt đất sẽ nhìn nhận Ngài là Đức Chúa, là Thiên Chúa muôn thuở muôn đời.

18 Thức ăn nào mà bụng chẳng chứa, nhưng cũng có món này ngon hơn món kia.

19 Cổ họng biết được món thịt sấn, con tim thông minh cũng nhận ra những lời dối trá.

20 Con tim lắt léo những gây ra buồn phiền, nhưng người từng trải sẽ ứng phó được.

21 Một phụ nữ sẽ nhận bất cứ ai làm chồng, nhưng giữa các cô lại có kẻ hơn người kém.

22 Nhan sắc phụ nữ làm mất mắt người nhìn, và đó là điều khiến đàn ông khoái nhất.

23 Nếu nàng còn ăn nói dịu dàng yêu thương, thì trong thiên hạ chẳng có ai được như chồng nàng.

24 Cưới vợ là khởi đầu sự nghiệp, là có một trợ lực tương xứng, và một cột trụ để tựa nương.

25 Không có hàng rào, trang trại bị cướp phá, vắng bóng đàn bà, đàn ông sẽ lang thang, rên rỉ.

26 Ai dám tin một tên trộm chuyên nghề, làm ăn hết thành này sang thành khác.

27 Đàn ông không tổ ấm cũng vậy thôi : tới đến thì bạ đâu trú đấy.

37 1 Bạn bè nào chẳng nói : "Đây cũng chỗ thân thiết mà !" Nhưng có người chỉ mang danh là bạn.

2 Không buồn chết được sao khi bạn bè thân hữu lại hoá nên thù địch ?

3 Ôi, xu hướng xấu xa, người được hình thành theo khuôn mẫu nào mà gieo rắc lừa bịp khắp dương gian như thế ?

4 Có kẻ mừng rỡ khi thấy bạn vui, nhưng lúc bạn gặp khó khăn thì liền trở mặt.

5 Có người thấy miếng ăn thì cùng bạn chịu khó,
nhưng khi phải chiến đấu thì chỉ biết phòng
thân.

6 Tự thâm tâm, chớ quên bạn hữu,
lúc giàu có, cũng đừng làm ngơ.

7 Cổ vấn nào cũng đưa ra ý kiến,
nhưng có người góp ý vì lợi ích riêng tư.

8 Hãy thận trọng với người chuyên góp ý :
trước tiên cần biết hấn muốn gì,
- hấn góp ý chẳng qua vì tư lợi -
đừng để cho hấn lợi dụng con.

9 Hấn bảo : "Anh đi đúng đường rồi đó !"
rồi chỉ đứng xa xa mà nhìn,
xem chuyện gì xảy đến cho con.

10 Đừng hỏi ý kẻ nhìn con bằng đôi mắt ngơ vực,
chớ tiết lộ dự tính cho kẻ ganh đua với con.

11 Đừng hỏi ý phụ nữ về tình địch của họ,
người nhất đảm về việc chinh chiến,
nhà buôn về việc mua, người mua về việc bán.
Chớ hỏi ý kẻ hay phân bì về việc cảm ơn,
đưa bắt nhân về việc làm phúc,
tên biếng nhác về bất cứ việc gì,
người làm thuê theo hạn kỳ về ngày hết hạn,
một đứa ở ươn lười về một công việc lớn.
Đừng hỏi ý những hạng người như trên về bất
cứ chuyện gì.

12 Nhưng hãy năng đến với một người đạo đức,
người con biết là vẫn tuân giữ lệnh truyền,
người tâm đầu ý hợp với con, biết cảm thông khi
con làm lỡ.

13 Rồi con cứ bụng bảo dạ mà làm,
vì chẳng còn ai đáng tin hơn.

14 Nhiều khi tâm hồn báo cho con người biết rõ,
hơn cả bảy người đứng gác trên trạm cao.

15 Nhưng quan trọng hơn hết :
con hãy cầu xin Đấng Tối Cao dẫn con đi theo
đường chân lý.

16 Bắt đầu làm việc là phải suy nghĩ,
trước khi thi hành thì phải đắn đo.

17 Từ tâm não mà tư tưởng phát sinh
hướng về bốn lãnh vực :

18 thiện với ác, sinh với tử,

nhưng cả bốn luôn bị cái lưới chi phối.

19 Có người dạy thiên hạ thì thông minh,
nhưng vô tích sự đối với chính mình.

20 Kẻ hay lý sự thì bị chê ghét,
người như thế chỉ chết đói mà thôi.

21 Quả thật, nó không được Đức Chúa ban ân
sủng,
vì nó chẳng khôn ngoan chút nào.

22 Có kẻ khôn, nhưng chỉ để tìm lợi cho mình,
vì hiểu biết của nó chỉ mang lại lợi ích cho bản
thân.

23 Người khôn thật chỉ vẽ cho dân,
hoa quả kiến thức của người đó rất là đáng tin
cậy.

24 Người khôn ngoan hưởng phúc lộc đầy tràn,
ai thấy họ cũng khen là có phúc.

25 Ngày đời của mỗi người đều có số, có hạn,
chỉ ngày của Ít-ra-en mới vô số, vô cùng.

26 Người khôn ngoan thì được dân tín nhiệm,
và danh thơm tồn tại đến muôn đời.

27 Con ơi, trong cuộc sống, hãy lượng lấy sức
mình,
thấy gì có hại, con chớ chiều theo.

28 Vì không phải mọi sự đều hợp với mọi người,
đâu phải cái gì ai ai cũng thích.

29 Khi dự tiệc vui, chớ ăn uống vô độ,
đừng hề thấy miếng ăn là sán vào,

30 vì tham thực cực thân,
ăn quá nhiều sinh bội thực.

31 Lắm người thiệt mạng vì mê ăn mê uống,
còn ai cẩn thận thì được sống lâu.

38 1 Hãy tôn trọng thầy thuốc vì mọi người đều cần
đến ông,
và vì thiên chức lương y là do Đức Chúa thiết
lập.

2 Quả vậy, tài chữa bệnh là do Đấng Tối Cao,
ấy là ân tứ Vua Trời ban tặng.

3 Thầy thuốc hiền ngang vì giàu kinh nghiệm,
khiến người có địa vị cũng phải nể nang.

4 Thiên Chúa làm cho đất trở sinh dục liệu ;

những thứ đó, người khôn chẳng dám coi thường.

5 Chẳng phải nhờ khúc gỗ mà xưa nước ra ngọt khiến cho người ta thấy hiệu năng của khúc gỗ hay sao ?

6 Cũng chính Thiên Chúa cho con người được hiểu biết để tôn vinh Người vì những việc lạ Người làm.

7 Nhờ đó, Người chữa lành và chấm dứt cơn đau, còn được sĩ chỉ làm việc pha chế.

8 Như thế công việc của Người vẫn tiếp tục cho đến khi thiên hạ được an lành.

9 Con ơi, khi đau ốm, con chớ coi thường, nhưng hãy cầu xin Đức Chúa, Người sẽ chữa lành cho.

10 Hãy từ bỏ lỗi lầm, hành động cho đúng đắn, thanh tẩy tâm hồn sạch mọi tội khiên.

11 Hãy dâng hương thơm và tinh bột làm kỷ vật, rưới mỡ lên lễ phẩm ít nhiều tùy khả năng.

12 Bây giờ con sẽ mời thầy thuốc đến, vì cả ông nữa cũng đã được Đức Chúa dựng nên.

Đừng để ông ra đi, phải có ông mới được.

13 Có lúc sức khoẻ con ở trong tay các thầy thuốc,

14 vì chính họ cũng cầu xin Đức Chúa ban cho họ tìm ra phương dược giúp giảm đau, chữa lành nhằm cứu sống người ta.

15 Ai đắc tội với Đấng tạo thành, cầu cho nó mắc bệnh !

16 Con ơi, hãy khóc thương người chết, xướng khúc ai ca như người bị đau khổ dày vò. Hãy chôn cất thể nào cho phải phép, đừng bỏ bê nắm mộ.

17 Hãy vật mình khóc lóc thảm thương, tổ chức ma chay sao cho xứng đáng trong một hai ngày, kéo người ta dị nghị, sau đó cố sao đừng buồn nữa.

18 Vì nỗi buồn đưa tới cái chết, lòng buồn bã khiến sức lực tiêu hao.

19 Đưa người chết đi chôn, nỗi buồn còn đó, nhưng lòng nào lại muốn suốt đời buồn bã ?

Chớ để lòng con chìm đắm trong phiền muộn, đừng để lòng con buông theo nỗi buồn, hãy nghĩ tới cái chết mà gạt bỏ tâm trạng ấy đi.

21 Con đừng quên : đã ra đi thì không trở lại ; con chẳng làm được chi cho người chết, mà chỉ chuốc lấy hoạ vào thân.

22 Con hãy nhớ : mệnh ta thế nào, mệnh con cũng vậy, hôm qua là phiên ta, hôm nay đến lượt con.

23 Khi người chết đã yên nghỉ rồi, hãy để tâm trí con nghỉ yên, thôi tưởng nhớ đến họ.

Khi linh hồn người chết đã ra đi, con hãy gắng khuây khoả.

24 Nhờ biết lợi dụng thời giờ rảnh rỗi mà kinh sư đạt được khôn ngoan, ai ít bận việc tay chân, việc đồng áng, thì dễ nên khôn ngoan.

25 Sao có thể nên khôn người nông dân cầm cày cầm cuốc chỉ biết hãnh diện với cây thúc bò, biết điều khiển bò và bắt làm việc, và chỉ biết nói chuyện bò bê ?

26 Nó chỉ lo cày sâu cuốc bẫm, thức khuya dậy sớm vỗ béo bò tơ.

27 Cũng thế, mọi thợ mộc, thợ nề, những kẻ đêm ngày chỉ biết lao công, những người thợ khắc dấu cố gắng thay đổi những hình ảnh khác nhau để tâm hoạ lại sao cho thật giống, rồi thức khuya để hoàn tất công việc.

28 Anh thợ rèn ngồi bên đe cũng thế : chăm chăm chú chú vào thổi sắt đang gò, hơi lửa bốc lên làm bỏng da cháy thịt, anh làm hùng hục trong sức nóng hoả lò. Tiếng búa chan chát đập vào tai anh, mắt anh vẫn không rời mẫu mã. Anh chăm chú làm công việc cho xong, không ngại thức khuya để tra chuốt cho hoàn hảo.

29 Anh thợ góm ngồi làm việc cũng thế, luôn chân đạp bàn xoay,

lúc nào cũng lo lắng về công việc mình làm,
vì công việc đòi anh tính toán kỹ.

30 Anh lấy tay nhào nặn đất thó,
dùng chân đạp cho đất mềm ra,
anh chú tâm làm sao cho thật bóng,
và thức khuya để dọn sạch lò.

31 Tất cả những người ấy tin tưởng vào đôi tay của họ,
người nào cũng khéo léo trong công việc của mình.

32 Không có những người đó,
chẳng có thành nào được xây dựng,
không có người cư trú, không có kẻ tới lui.

33 Nhưng họ chẳng được mời dự hội nghị nhân dân,
không có địa vị gì trong xã hội,
họ chẳng được ngồi ghế quan toà,
cũng không hiểu nổi điều toà phán quyết.

34 Họ thiếu văn hoá, thiếu óc phê bình,
không biết nói văn hoa bóng bẩy.
Tuy nhiên, họ giữ cho thế giới được trường tồn,
dù họ chỉ quan tâm đến công việc trong ngành nghề của họ.

39 1 Kẻ để hết tâm hồn suy gẫm luật Đấng Tối Cao thì không phải vậy.
Người ấy truy tầm lẽ khôn ngoan
nơi mọi bậc lão thành, không ngừng nghiên cứu các sách ngôn,

2 giữ gìn cẩn thận điều danh nhân đã nói,
đi sâu vào các dụ ngôn phức tạp.

3 Người ấy còn tìm hiểu ý nghĩa tiềm tàng của châm ngôn
và miệt mài với những dụ ngôn bí ẩn.

4 Người ấy luôn thi hành nhiệm vụ
giữa những người chức trọng quyền cao
và thường xuyên xuất hiện bên cạnh những vị cầm quyền.
Người ấy được đi ra nước ngoài,
vì đã từng biết rõ điều hãy điều dở của người ta.

5 Từ sáng sớm, người ấy đã hăm hở

đến cầu nguyện cùng Đức Chúa là Đấng Tối Cao,
Đấng tạo dựng nên mình.
Người ấy mở miệng nài van Chúa, cầu xin Người thứ tha tội lỗi.

6 Nếu đẹp lòng Đức Chúa cao cả,
người ấy sẽ dư đầy trí thông minh,
ban phát lời khôn ngoan như mưa móc tràn trề,
dùng lời kinh mà chúc tụng Đức Chúa.

7 Người ấy sẽ sử dụng các nhận định và hiểu biết của mình
sao cho đúng đắn, sẽ suy gẫm những điều huyền bí cao siêu.

8 Người ấy sẽ làm sáng tỏ giáo huấn đã hấp thụ,
sẽ tự hào về luật giao ước của Thiên Chúa.

9 Nhiều người sẽ khen ngợi người ấy thông minh,
trí thông minh đó sẽ không bao giờ bị quên lãng,
hình ảnh người ấy sẽ không phai mờ
và danh thơm sẽ trường tồn qua muôn thế hệ.

10 Muôn dân sẽ truyền tụng đức khôn ngoan của người ấy,
và cộng đoàn sẽ lớn tiếng ngợi khen.

11 Nếu người ấy sống lâu,
sẽ để lại danh thơm hơn cả ngàn người khác,
và sẽ thoả lòng khi an giấc ngàn thu.

12 Lòng tôi đầy áp những suy tư như trăng rằm đầy đặn,
đó là những điều tôi còn muốn nói ra.

13 Hỡi những người con trung hiếu, hãy lắng nghe lời ta :
hãy nên như cây hồng lớn lên bên dòng nước,
như cây hương toả mùi thơm ngào ngạt,
như cây huệ trở bông,
hãy đồng thanh cất tiếng hát lên một bài ca.
Hãy ngợi khen Đức Chúa vì mọi việc Người làm.

15 Hãy tán dương danh Chúa, ngợi khen chúc tụng Người,
hãy đàn ca mà dâng lời cảm tạ :

16 Mọi việc Đức Chúa làm đều hoàn toàn tốt đẹp,
mỗi mệnh lệnh Người ban sẽ được thi hành đúng thời đúng lúc.

Không có lý do gì để hỏi : "Chuyện gì thế ?" và "Sao lại xảy ra ?"

Vì đến thời đến buổi mọi chuyện sẽ có lời giải đáp.

17 Người chỉ phán một lời là nước dồn thành khối, Người chỉ nói một câu là nước trữ vào bồn.

18 Người vừa ra lệnh, mọi sự tiến hành như Người muốn ; cũng không ai cản nổi công trình cứu độ của Người.

19 Công việc của phàm nhân tất cả đều diễn ra trước mặt Người, lẩn tránh sao cho Người khỏi thấy là chuyện không thể được.

20 Từ muôn thuở cho đến muôn đời Người nhìn thấy tất cả. Chẳng có chi kỳ lạ trước mặt Người.

21 Không có lý do gì để hỏi : "Chuyện gì thế ?" và "Sao lại xảy ra ?" Bất cứ cái gì được dựng nên cũng đều có công dụng.

22 Phúc lành của Chúa trào ra như dòng sông, chan hoà mặt đất như nước lũ.

23 Gia nghiệp Chúa dành cho chư dân là cơn giận của Người, như xưa Người biến nước thành muối mặn.

24 Đường lối Chúa quả là ngay thẳng đối với kẻ hiểu trung, nhưng lại đầy chướng ngại đối với bọn gian tà.

25 Ngay từ thuở ban đầu Thiên Chúa đã tạo dựng điều lành cho người lành, còn điều dữ dành cho kẻ dữ.

26 Những gì cần thiết cho cuộc sống con người là nước, lửa, sắt và muối, tinh bột lúa miến, sữa và mật, nước nho, dầu và áo quần.

27 Tất cả những thứ ấy sẽ trở nên của tốt của lành cho những người lành thánh, nhưng lại gây phương hại cho những người tội lỗi.

28 Có những luồng gió được Chúa tạo nên để trừng phạt :

khi nổi trận lôi đình, Người làm cho sức tàn phá của chúng gia tăng, và trước khi lụi tàn, chúng trở nên vô cùng khủng khiếp : thế là Đấng tạo thành nguôi giận.

29 Lửa hồng, mưa đá, đói khát, tử thần, tất cả được tạo nên để trừng phạt.

30 Răng thú dữ, bò cạp, rắn hổ mang cùng với lưới gươm để trừng phạt và để tiêu huỷ phường gian ác :

31 tất cả những thứ đó đều mừng vui thi hành lệnh Người truyền. Trên mặt đất này, mỗi khi cần thiết, chúng sẵn sàng thực thi lời Chúa đúng lúc đúng thời.

32 Vì vậy, ngay từ đầu, tôi đã xác tín, đã suy đi nghĩ lại rồi viết ra :

33 "Mọi công trình của Đức Chúa thầy đều tốt đẹp, đúng thời đúng buổi, Người đáp ứng hết mọi nhu cầu.

34 Không có lý do gì để nói : 'Cái này tệ hơn cái kia', vì đến lúc bất cứ cái gì cũng sẽ được nhìn nhận là tốt."

35 Vậy giờ đây, hãy hết lòng và lớn tiếng hát ca mà chúc tụng thánh danh Đức Chúa.

40 1 Kể từ khi từ lòng mẹ sinh ra cho đến lúc trở về lòng đất mẹ, mang thân phận con người, ai cũng canh cánh bên lòng một nỗi lo, là con cháu A-đam, nợ phong trần đương nhiên phải trả.

2 Điều không ngừng ám ảnh khiến lòng người sợ hãi âu lo

là cứ phải nghĩ rằng mình đang chờ chết.

3 Từ bậc vua chúa trên ngai vinh hiển đến kẻ cùng đinh chân lấm tay bùn,

4 từ người cần đai áo mào đến kẻ khổ rách áo ôm,

ai cũng đều giận dữ, ghen tương,
đều bần khoản, lo lắng, rồi sợ chết, rồi hận thù
cãi cọ.

5 Lúc nghỉ ngơi trên giường,
giác ngủ ban đêm lại khơi lên những ý nghĩ
khác.

6 Vừa mới nghỉ -có nghỉ cũng như không-,
mà trong giấc mộng, y như giữa ban ngày,
người ta hốt hoảng trước cảnh mình nhìn thấy,
chẳng khác chi kẻ trốn khỏi chiến trường.

7 Đến lúc thoát thân, người ta thức dậy,
và ngạc nhiên vì đã sợ hãi không đâu.

8 Mọi xác phàm, từ người đến vật,
-nhưng quân tội lỗi thì gấp bảy lần-, không làm
sao tránh khỏi :

9 chết chóc và đổ máu, cãi cọ và đâm chém,
hoạn nạn, đói kém, đổ nát, tai ương.

10 Tất cả những thứ đó đã được tạo nên cho quân
vô đạo,
chỉ vì tội chúng mà nạn hồng thủy đã xảy ra.

11 Tất cả những gì từ đất mà ra sẽ trở về đất,
còn những gì từ nước mà có lại quay về biển.

12 Hối lộ và bất công rồi ra sẽ biến mất,
nhưng lòng trung tín sẽ tồn tại muôn đời.

13 Tài sản quân bất chính sẽ như dòng suối cạn,
sẽ như sấm nổ giữa cơn mưa.

14 Người rộng tay làm phúc ắt sẽ được vui mừng ;
kẻ ngoảnh mặt làm ngơ sẽ tiêu vong vì bị người
bỏ mặc.

15 Con cháu bọn bất lương sẽ như cây không chồi,
như rễ không sạch bám trên đá cứng.

16 Cây lau mọc nhan nhản bên mọi dòng nước và
bờ sông
sẽ bị bứng đầu tiên trước mọi cây cỏ khác.

17 Lòng nhân nghĩa như địa đàng đầy dư phúc lộc,
việc bố thí sẽ tồn tại muôn đời.

18 Sống không lệ thuộc và có được việc làm thì
quả là dễ chịu,
nhưng tìm được kho tàng còn may mắn hơn
nữa.

19 Người sinh con cũng như kẻ xây thành
đều để lại danh thơm cho hậu thế,

nhưng người vợ hiền còn đáng quý hơn.
20 Rượu và nhạc khiến lòng người phấn khởi,
nhưng lòng mến đức khôn ngoan vẫn đáng quý
hơn.

21 Tiếng sáo, tiếng đàn khiến giọng hát du dương,
nhưng lời nói dịu dàng còn êm tai hơn nữa.

22 Vẻ đẹp và duyên dáng làm người ta thích nhìn,
nhưng cánh đồng xanh mướt còn đáng nhìn
hơn.

23 Bạn bè thân hữu gặp nhau có lúc,
sao như vợ chồng chung sống bên nhau.

24 Có anh có em là để giúp nhau khi hoạn nạn,
nhưng của bố thí còn trợ giúp đắc lực hơn.

25 Có bạc, có vàng là an tâm vững chí,
nhưng được người góp ý còn quý giá hơn.

26 Giàu sang và sức mạnh khiến người ta tin
tưởng,
nhưng lòng kính sợ Đức Chúa còn trội vượt
hơn.

Có lòng kính sợ Đức Chúa thì chẳng thiếu gì.
Kính sợ Chúa rồi, không cần phải cầu cứu ai
nữa.

27 Lòng kính sợ Đức Chúa như địa đàng đầy dư
phúc lộc,
che chở phù trì hơn mọi thứ vinh quang.

28 Con ơi, đừng đi ăn xin để sống ;
thà chết còn hơn !

29 Kẻ nhìn trộm mâm người khác,
có sống cũng kẻ như chẳng sống ra người.
Vì đũa ăn bám làm mình ra như nhóp ;
còn người hiểu biết và có giáo dục
thì sẽ không xử sự như thế.

30 Miệng đũa ăn xin ngọt như mía lùi,
nhưng tâm địa hẩn thì như lò lửa.

41 1 Hỡi tử thần, nhớ đến người thật là cay đắng
đối với ai đang an hưởng tài sản của mình,
đối với người không phải âu lo,
người thành công trong hết mọi việc,
người còn khoẻ mạnh để hưởng thú vui.

2 Hỡi tử thần, phán quyết của người hay thật
đối với kẻ bần cùng, với người thiếu sức khoẻ,

- với người già nua tuổi tác, lo lắng trăm chiều,
với người tuyệt vọng, không còn kiên nhẫn nữa.
- 3** Con đừng sợ án chết.
Hãy nhớ rằng : có những kẻ đã đi trước con,
và sẽ có những người theo sau.
- 4** Đó là điều Đức Chúa quyết định cho hết mọi
người phạm.
Tại sao cưỡng lại điều Đấng Tối Cao đã muốn ?
Dù người ta sống được mười năm, trăm năm,
hay cả ngàn đi nữa,
thì trong âm phủ, chẳng ai trách móc đâu.
- 5** Con cái phường tội lỗi thành đám con ghê tởm,
thường đi lại với lũ ác nhân.
- 6** Gia nghiệp con cái phường tội lỗi thế nào cũng
tiêu tan.
Nỗi ô nhục của chúng sẽ kéo dài qua đời con
đời cháu.
- 7** Cha bất nhân bị con trách móc,
vì con chịu nhục là lỗi tại cha.
- 8** Khốn cho các người, hỡi phường gian ác,
vì đã bỏ luật Thiên Chúa Tối Cao.
- 9** Các người có sinh ra, thì chỉ sinh ra để bị
nguyên rửa ;
đến khi các người chết, thì phần của các người
chỉ là lời nguyên rửa.
- 10** Tất cả những gì từ đất mà ra sẽ lại về với đất.
Số phận bọn ác nhân cũng vậy :
hết bị nguyên rửa sẽ bị diệt vong.
- 11** Thân xác con người chỉ là phù vân,
nhưng danh thơm tiếng tốt chẳng bao giờ mai
một.
- 12** Hãy lo sao cho con được danh thơm tiếng tốt,
vì hơn cả ngàn vạn kho vàng, tiếng tăm sẽ còn
mãi.
- 13** Hạnh phúc đến đâu, đời người cũng có hạn,
nhưng danh thơm tiếng tốt sẽ tồn tại muôn đời.
- 14** Các con ơi, cứ an tâm mà giữ lời giáo huấn.
Khôn ngoan bị che giấu, kho tàng bị chôn vùi,
cả hai nào có ích chi ?
- 15** Người che giấu sự đàn độn
vẫn hơn kẻ che giấu sự khôn ngoan.
- 16** Vậy ta nói con nghe điều gì đáng xấu hổ :

- e thẹn vì bất cứ chuyện chi, quả là điều không
tốt.
Có phải hết mọi người đánh giá đúng hết mọi
chuyện đâu !
- 17** Con phải biết thẹn thùng xấu hổ
trước mặt cha mẹ, vì chuyện dâm ô,
trước mặt người quyền cao chức trọng vì những
lời dối trá,
- 18** trước mặt những ai cầm quyền xét xử vì hành vi
phạm pháp,
trước mặt cộng đồng, trước mặt toàn dân vì lối
sống vô đạo,
- 19** trước mặt các bạn bè thân hữu
vì những chuyện bất nghĩa, bất nhân,
trước những người cùng xóm cùng làng
vì những chuyện trộm cắp.
- 20** Con phải biết thẹn thùng xấu hổ
vì không giữ lời thề nguyện cam kết,
hay đã gơ tay xin bánh mà ăn,
- 21** vì lảng nhục khi nhận hoặc cho,
hay làm thinh trước những ai chào hỏi,
- 22** vì gặp gái bán dâm mà nhìn chòng chọc,
hay gặp họ hàng thân thích mà ngoảnh mặt đi,
- 23** vì chiếm của, chiếm quà người ta,
hay mãi mê nhìn phụ nữ có chồng,
- 24** vì sẵn đón đầy tớ gái người ta
- tới gần giường cô ấy làm gì ! -
- 25** Con phải biết thẹn thùng xấu hổ
vì làm nhục bạn bè
- đã cho người ta thì đừng làm nhục ! -
- 26** vì học lại cho người khác điều đã nghe,
hay tiết lộ những điều bí mật.
- 27** Có vậy con mới biết
thế nào là xấu hổ thật
và sẽ gây được thiện cảm với mọi người.
- 42 1** Còn về những chuyện sau đây, con đừng xấu
hổ,
cũng đừng vì nể ai mà phạm tội :
- 2** Con đừng xấu hổ vì lẽ luật của Đấng Tối Cao
và giao ước của Người,

hay vì phán quyết công minh dành cho người
ngoại giáo,

3 vì sòng phẳng với bè bạn và kẻ đồng hành,
hay phân chia gia tài cho bè bạn,

4 vì cân đong sao cho chính xác
hay vì thu lợi ít hay nhiều,

5 vì lợi lộc do nghề buôn bán,
vì phải nghiêm khắc khi giáo dục con
hay trừng phạt nặng nề tên đầy tớ hư hỏng.

6 Gặp đàn bà tọc mạch, cần đóng ấn niêm phong,
ở đâu có lăm người tắt mắt, phải khoá sao cho
chặt.

7 Trao cái gì, phải cân phải đém,
xuất hay nhập, đều phải có giấy tờ.

8 Con đừng xấu hổ khi phải dạy dỗ đứa ngu, đứa
ngốc,
và ông già mà còn cãi lộn với thanh niên.
Được vậy con mới là người có giáo dục tử tế,
và sẽ tỏ ra từng trải trước mặt mọi người.

9 Đối với một người cha,
con gái là kho tàng không bảo đảm,
ông mất ăn mất ngủ vì lo lắng :
con còn thiếu nữ thì lo con lỡ thì,
con lấy chồng rồi thì lo con bị ghét,

10 con còn con gái thì sợ người dụ dỗ,
phải mang bầu khi còn ở nhà cha,
con về với chồng thì lo con làm lỗi,
chung sống với chồng mà lại hiếm hoi.

11 Có con gái hư thân, phải canh chừng nghiêm
khắc,
kéo vì con mà cha nên trò cười cho thù địch,
nên câu chuyện cho dân thành đàm tiếu,
nên có tụ họp cho những người ngồi lê mách
lẻo,
khiến vì con mà cha xấu hổ trước đám đông.

12 Trước bất cứ ai, đừng chăm chú nhìn vào sắc
đẹp,
cũng đừng ngồi chung với bọn đàn bà.

13 Vì cũng như áo quần có rạn,
đàn bà có thứ gian ác của đàn bà.

14 Đàn ông gian ác hơn đàn bà tốt bụng,
vì đàn bà trợ trên đưa đến nhục nhằn.

15 Tôi sẽ nhắc lại những công trình của Đức Chúa,
những điều mắt thấy, tôi sẽ kể lại.
Do lời Đức Chúa mà có những công trình của
Người.

16 Mặt trời toả sáng nhìn xuống muôn loài,
vinh quang Đức Chúa bao phủ công trình Người
sáng tạo,

17 các thánh của Đức Chúa
không tài nào kể lại mọi kỳ công của Người.
Đó là những kỳ công Đức Chúa toàn năng đã
thực hiện
cho vũ trụ được bền vững
(trước tôn nhan) vinh hiển của Người.

18 Người dò thấu vực thẳm và cõi lòng nhân thế,
hiểu rõ toan tính của con người,
vì Đấng Tối Cao am tường tất cả
và đưa mắt nhìn các dấu hiệu thời gian.

19 Người công bố dĩ vãng và tương lai
và mặc khải dấu vết của những điều bí ẩn.

20 Không một ý nghĩ nào Người không thấu suốt,
chẳng một lời nào là bí ẩn đối với Người.

21 Người khôn ngoan sắp xếp những công trình vĩ
đại,
vì Người hằng có từ đời đời đến muôn muôn
thuở,
không cần thêm hay bớt điều gì
và cũng chẳng cần ai làm cố vấn.

22 Mọi công trình của Người kỳ diệu biết bao !
Những gì thấy được chỉ như một ánh lửa.

23 Mọi vật ấy đều sống và tồn tại muôn đời
để đáp ứng mọi nhu cầu cần thiết và tất cả đều
vâng phục Người.

24 Tất cả đều có đôi, cái này đối cái kia ;
Người không làm gì dang dở.

25 Vật này làm tôn vẻ đẹp của vật kia,
nhìn ngắm vinh quang của Người, ai mà chán
được ?